

www.qbz.gov.al

FLETORJA ZYRTARE E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Viti: 2024 – Numri: 193

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Tiranë – E enjte, 14 nëntor 2024

PËRMBAJTJA

	Faqe
Dekret i Presidentit nr. 391, datë 12.11.2024	Për dhënie të shtetësisë shqiptare 21109
Vendim i Gjykatës Kushtetuese nr. 66, datë 3.10.2024	Me objekt shfuqizimin e vendimeve nr. 4721, datë 8.6.2015, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Lënien në fuqi të vendimit nr. 139, datë 26.1.2017, të Gjykatës së Apelit Tiranë..... 21109
Vendim i Bankës së Shqipërisë nr. 51, datë 6.11.2024	Për miratimin e rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”..... 21115
Vendim i Bankës së Shqipërisë nr. 52, datë 6.11.2024	Për disa ndryshime në rregulloren “Për administrimin e rrezikut operacional” 21140
Vendim i Bankës së Shqipërisë nr. 53, datë 6.11.2024	Për disa ndryshime në rregulloren “Mbi raportimet në Bankën e Shqipërisë sipas sistemit raportues të unifikuar”..... 21146
Vendim i Bankës së Shqipërisë nr. 57, datë 6.11.2024	Për disa ndryshime në vendimin e Këshillit Mbikëqyrës nr. 81, datë 15.11.2006, “Për miratimin e rregullores ‘Për procedurat e prokurimit në Bankën e Shqipërisë’”, të ndryshuar..... 21147
Vendim i Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë nr. 3012, datë 17.5.2024,	Për shpalljen të vdekur të shtetasit Ismail Dervishi..... 21149
Vendim i Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë nr. 5452, datë 18.9.2024	Për shpalljen të zhdukur të shtetases Mariela Puka..... 21149

DEKRET

Nr. 391, datë 12.11.2024

PËR DHËNIE TË SHTETËSISË
SHQIPTARE

Në mbështetje të nenit 92, shkronjës “c”, nenit 93 të Kushtetutës, neneve 9, 20 e në vijim të ligjit nr. 113/2020, “Për shtetësinë”, i ndryshuar, me propozim të ministrit të Brendshëm,

DEKRETOJ:

Neni 1

Dhënien e shtetësisë shqiptare, me kërkesë të tyre, shtetasve:

1. Dajan Imran Durmişi (Durmishi)
2. Arman Imran Durmişi (Durmishi)

Neni 2

Ky dekret hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

PRESIDENT I REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË
Bajram Begaj

VENDIM

Nr. 66, datë 3.10.2024

NË EMËR TË REPUBLIKËS
SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Marsida Xhaferllari	anëtare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Sandër Beci	anëtar,

me sekretare Belma Lleshi, në datën 3.10.2024 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 2 (N) 2024 të Regjistrimit Themeltar, që u përket:

KËRKUES: Ndrec Lasku, Marte Lasku, Adelina Lasku, Gentjana Lasku, Mirela Ndoci

SUBJEKTE TË INTERESUARA:

Shoqëria “Sigal Uniq Group Austria” sh.a., përfaqësuar nga administratori i përgjithshëm Avni Ponari.

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimeve nr. 4721, datë 8.6.2015, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Lënia në fuqi e vendimit nr. 139, datë 26.1.2017, të Gjykatës së Apelit Tiranë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42 dhe 43 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); neni 71 e vijues i ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sandër Beci, mori në shqyrtim parashtrimet me shkrim të kërkuësve, të cilët kanë kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet me shkrim të subjektit të interesuar, shoqërisë “Sigal Uniq Group Austria” sh.a. (*shoqëria e sigurimit*), që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuësit Ndrec Lasku dhe Marte Lasku, me vendimin nr. 6252, datë 5.6.2013, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë janë caktuar trashëgimtarë ligjorë të së ndjerës Violeta Lasku (*viktima – e bija*), e cila ka humbur jetën si pasojë e një aksidenti rrugor, të ndodhur në datën 29.5.2006.

2. Lidhur me ngjarjen e aksidentit, Prokuroria pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë ka regjistruar procedimin penal ndaj drejtuesit të automjetit, të akuzuar për veprën penale “Shkelja e rregullave të qarkullimit rrugor”, të parashikuar nga neni 290, pika 1, i Kodit Penal (KP). Gjatë hetimeve paraprake, organi procedues ka urdhëruar kryerjen e dy ekspertimeve autoteknike për përcaktimin e mekanizmit të ngjarjes dhe shkakun e ndodhjes së aksidentit rrugor. Këto dy ekspertime kanë

konkluduar me rezultate të ndryshme, kontradiktore me njëra-tjetrën, pasi, sipas të parit, ngjarja ka ndodhur për shkak të shkeljes së rregullave të qarkullimit rrugor nga drejtuesi i automjetit, ndërsa, sipas të dytës, ngjarja nuk ka ndodhur për këtë shkak. Prokuroria, bazuar në përfundimet e ekspertimit të dytë, me vendimin e datës 4.8.2006, ka vendosur pushimin e procedimit penal, me arsyetimin se, në rastin konkret, nuk provohej që drejtuesi i automjetit të kishte kryer vepër penale.

3. Mbi ankimin e prindërve të viktimës, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 81 akti, datë 8.2.2008, ka vendosur prishjen e vendimit, datë 4.8.2006 të prokurorisë dhe ka urdhëruar vazhdimin e mëtejshëm të hetimeve.

4. Gjatë rihetimit, prokuroria ka urdhëruar kryerjen e një ekspertimi tjetër autoteknik dhe bazuar në përfundimet e tij, me vendimin e datës 3.9.2008, ka vendosur sërish pushimin e procedimit penal, me të njëjtin arsyetim si në vendimin e datës 4.8.2006.

5. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 1527/100 akti, datë 28.1.2009, ka vendosur sërish prishjen e vendimit të datës 3.9.2008 dhe vazhdimin e mëtejshëm të hetimeve. Pas ankimit të prokurorisë, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 506, datë 3.6.2009, ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë.

6. Në vijim, pas kryerjes së hetimeve, prokuroria ka marrë si të pandehur drejtuesin e automjetit, duke e akuzuar për kryerjen e veprës penale, të parashikuar nga neni 290, pika 1, i KP-së dhe në datën 24.9.2010 ka dërguar për gjykim procedimin penal kundër tij.

7. Në përfundim të gjykimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 1186, datë 26.7.2012, ka vendosur deklarimin fajtor dhe ka dënuar drejtuesin e automjetit sipas akuzës. Ky vendim është lënë në fuqi nga Gjykata e Apelit Tiranë me vendimin nr. 373, datë 12.4.2013.

8. Ndërkohë, automjeti i përfshirë në aksident ka qenë i siguruar pranë shoqërisë së sigurimit, me policën e datës 17.3.2006, për periudhën 17.3.2006–16.3.2007.

9. Kërkuesit, pas përfundimit të procesit penal ndaj drejtuesit të automjetit, njëkohësisht shkaktar i aksidentit, në datën 26.6.2013, kanë kërkuar nga shoqëria e sigurimit dëmshpërblim për ngjarjen e ndodhur. Në kushtet e mungesës së përgjigjes ndaj kërkesës, ata, në datën 26.12.2013, i janë drejtuar

gjykatës me padi me objekt detyrimin e shoqërisë së sigurimit t'u dëmshpërblejë dëmin pasuror dhe jopasuror.

10. Në përfundim të gjykimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 4721, datë 8.6.2015, ka vendosur rrëzimin e padisë me arsyetimin se ishte parashkruar, pasi ishte paraqitur jashtë afateve ligjore 2 dhe 3-vjeçare, të parashikuara nga neni 115, shkronjat “ç” dhe “dh” të Kodit Civil (KC), në rrethanat kur aksidenti rrugor ka ndodhur në datën 29.5.2006, ndërsa padia është ngritur në datën 26.12.2013.

11. Mbi bazën e ankimit të kërkuesve, Gjykata e Apelit Tiranë ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim në po atë gjykatë, me tjetër trup gjykues, me arsyetimin se padia nuk ishte parashkruar, pasi ajo ishte paraqitur brenda afatit ligjor 3-vjeçar, në kushtet kur afati ka vijuar të ecë, pasi vendimi gjyqësor penal për identifikimin dhe dënimin e autorit të ngjarjes ka marrë formë të prerë në datën 12.4.2013. Kundër këtij vendimi ka paraqitur rekurs shoqëria e sigurimit dhe kundërrekurs kërkuesit.

12. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, me arsyetimin se padia ishte e parashkruar, pasi ishte ngritur jashtë afatit ligjor 2-vjeçar, të përcaktuar në nenin 115, shkronja “ç” të KC-së, dhe afatit ligjor 3-vjeçar, të përcaktuar në nenin 115, shkronja “dh” të po këtij kodi.

13. Me shkresën nr. 4682/2 prot., datë 7.11.2023, Gjykata e Lartë ka informuar njërin nga kërkuesit (babai i viktimës) se vendimi nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, është publikuar në faqen zyrtare të internetit në datën 19.10.2023, datë në të cilën palët mund ta dispononin atë vendim.

14. Në datën 14.2.2024 kërkuesit i janë drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*), me ankim kushtetues individual, sipas objektit, e cila pas plotësimit me dokumentet e kërkuara, në përputhje me parashikimet e nenit 27 të ligjit nr. 8577/2000, është regjistruar përfundimisht në datën 21.2.2024.

15. Me vendimin e datës 18.4.2024 Mbledhja e Gjyqtarëve ka vendosur pranimin e kërkesës së një anëtarit të saj për heqjen dorë nga shqyrtimi i kësaj çështjeje, për shkak të pjesëmarrjes së tij në trupin gjykues që ka gjykuar çështjen në apel.

16. Në vijim, Kolegji i Gjykatës, i riformuar pas zëvendësimit të anëtarit të tij, në datën 26.4.2024, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

17. Në datën 6.6.2024 subjekti i interesuar, shoqëria e sigurimit, ka paraqitur parashtrimet me shkrim për çështjen, duke kërkuar, ndër të tjera, mosmarrjen pjesë në gjykim të gjyqtarit që ka qenë pjesë e trupit gjykues në gjykatën e apelit. Në kushtet kur Mbledhja e Gjyqtarëve ishte shprehur më herët për këtë çështje (*shih paragrafin 15 të vendimit*), kërkesa konsiderohet e ezauruar.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

18. **Kërkesit**, në mënyrë të përmbledhur, kanë pretenduar se vendimet gjyqësore të kundërshtuara u kanë cenuar *të drejtën për proces të rregullt ligjor*, të garantuar nga neni 42 i Kushtetutës, në drejtim të:

18.1. *Së drejtës për gjykim nga një gjykatë e caktuar me ligj* në aspektin e përbërjes së trupit gjykues të Gjykatës së Lartë, pasi kjo e fundit e ka shqyrtuar çështjen në dhomën e këshillimit me 3 gjyqtarë, me të njëjtin numër sikurse e ka shqyrtuar edhe gjykata më e ulët, ajo e apelit, pa prezencën e palëve, pa një shqyrtim dhe debat të mirëfilltë gjyqësor, si dhe ka dhënë një vendim në dëm të palës më të dobët. Kjo mënyrë bie ndesh me parimet e vetë funksionimit të gjykatave dhe hierarkinë e tyre.

18.2. *Standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor*, pasi Gjykata e Lartë nuk ka analizuar dhe arsyetuar faktin se kërkesit kanë qenë në pamundësi objektive për ushtrimin e së drejtës për të ngritur padi përpara datës 12.4.2013, kur gjykata e apelit ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë për deklarimin fajtor të drejtuesit të automjetit. Sipas tyre, Gjykata e Lartë nuk ka tentuar të përcaktojë qartë se kur ata e kanë pasur këtë mundësi dhe nuk e kanë ushtruar atë. Gjithashtu, Gjykata e Lartë nuk ka arsyetuar faktin se një nga ndërhyrëset kryesore (motra e viktimës) ka qenë e mitur në kohën e ngjarjes dhe ajo e ka fituar zotësinë për të vepruar në datën 30.12.2013, pasi ka mbushur moshën 18 vjeç. Për këtë shkak, vendimi i asaj gjykate është arbitrar dhe ka shkelur dinjitetin njerëzor, drejtësinë dhe sigurinë juridike.

19. **Subjekti i interesuar**, shoqëria e sigurimit, në mënyrë të përmbledhur, ka prapësuar se:

19.1. Pretendimi për cenimin e *së drejtës për gjykim nga një gjykatë e caktuar me ligj* për shkak të përbërjes dhe gjykimit të çështjes nga 3 (tre) gjyqtarë dhe pa pjesëmarrjen e palëve nuk qëndron, pasi përbërja e gjykatës është çështje ligji dhe kërkesit, ndonëse nuk kanë marrë pjesë personalisht, kanë shprehur qëndrimin e tyre përpara Gjykatës së Lartë përmes kundërrekursit të paraqitur në atë gjykatë.

19.2. Pretendimi për cenimin e *standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor* është i paargumentuar, pasi Gjykata e Lartë ka arsyetuar gjerësisht për sa u takon shkaqeve që lidhen me parashkrimin e padisë dhe afatin e fillimit të tij, si dhe lidhur me legjitimitetin e saj si gjykatë e ligjit për të zgjidhur çështje që kanë të bëjnë me zbatimin e ligjit në themel, sikurse ishte edhe çështja objekt gjykimi. Për më tepër, kërkesa bazohet në themelin e çështjes së shqyrtuar nga gjykatat e faktit dhe lidhet me zbatimin e ligjit nga Gjykata e Lartë, të cilat janë objekt shqyrtimi të gjykimit të zakonshëm dhe nuk i përkasin juridiksionit kushtetues.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkesve

20. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë.

21. Gjykata vlerëson se kërkesit legjitimohen *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi në cilësinë e paditësve – trashëgimtarëve ligjorë (*prindërit*) dhe ndërhyrësve kryesorë (*motrat*), kanë qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit kanë ngritur pretendime në ankimin kushtetues individual, për rrjedhojë kanë interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar. Gjithashtu, ata kanë *shtruar mjetet juridike efektive që kanë pasur në dispozicion*, pasi kanë kundërshtuar vendimin nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, të Gjykatës së Lartë që ka përmbyllur në themel procesin gjyqësor

për shpërblimin e dëmit pasuror dhe jopasuror, ndaj nuk kanë më mjete të tjera ankimi përveç ankimit kushtetues individual.

22. Për sa i përket legjitimitetit *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4 muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës. Gjykata ka pohuar se në rastin kur ankimi ka të bëjë me një vendim të Gjykatës së Lartë, data e marrjes dijeni konsiderohet data në të cilën vendimi i arsyetuar bëhet i disponueshëm për palët përmes depozitimit të tij në sekretarinë gjyqësore dhe publikimit në faqen zyrtare ose me njoftimin elektronik të tij, në rast se palët kanë lënë të dhënat elektronike të kontaktit (*shih vendimin nr. 42, datë 19.9.2023, të Gjykatës Kushtetuese*).

23. Duke zbatuar këtë qasje, në rastin konkret, Gjykata konstaton se vendimi gjyqësor i Gjykatës së Lartë mban datën 14.6.2023, ndërsa është bërë i disponueshëm për palët në datën 19.10.2023, kur është publikuar në faqen zyrtare të asaj gjykate (*shih paragrafin 13 të vendimit*), kurse ankimi kushtetues individual është dërguar nëpërmjet shërbimit postar në datën 14.2.2024, pra brenda afatit ligjor 4-mujor, për rrjedhojë kërkuessit legjitimohen edhe *ratione temporis*.

24. Në drejtim të legjitimitetit *ratione materiae*, kërkuessit kanë pretenduar cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të së drejtës për gjykim nga një gjykatë e caktuar me ligj dhe standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor, të garantuar nga neni 42 të Kushtetutës.

25. Lidhur me pretendimin për cenimin e së drejtës për gjykim nga një gjykatë e caktuar me ligj, kërkuessit kanë argumentuar se Gjykata e Lartë e ka shqyrtuar çështjen në dhomën e këshillimit me 3 (tre) gjyqtarë, me të njëjtin numër anëtarësh, sikurse e ka shqyrtuar edhe gjykata më e ulët, ajo e apelit, pa prezencën e palëve, pa një shqyrtim dhe debat të mirëfilltë gjyqësor dhe ka dhënë një vendim në dëm të palës më të dobët. Përkundër këtij pretendimi, subjekti i interesuar, shoqëria e sigurimit, ka argumentuar se përbërja e gjykatës është çështje ligji dhe kërkuessit, megjithëse nuk kanë marrë pjesë personalisht, kanë shprehur qëndrimin e tyre përpara Gjykatës së Lartë përmes kundërrekursit të paraqitur në atë gjykatë.

26. Gjykata konstaton se për sa i takon argumentit të kërkuessve që lidhet me numrin e gjyqtarëve të kolegjit që ka shqyrtuar rekursin në Gjykatën e Lartë, sikurse me të drejtë ka prapësuar

edhe subjekti i interesuar, kjo është çështje që i përket ligjit, pasi përbërja e kolegjeve në atë gjykatë parashikohet nga dispozitat ligjore. Konkretisht, rekursi i kërkuessve është shqyrtuar në Kolegjin Civil të Gjykatës së Lartë me trup gjykues të përbërë nga 3 (tre) gjyqtarë, sipas parashikimeve të nenit 35 të Kodit të Procedurës Civile. Për rrjedhojë, ky argument nuk mund të merret në shqyrtim. Ndërsa lidhur me argumentin e shqyrtimit të çështjes pa pjesëmarrjen e palëve, gjë e cila ka ndikuar edhe në debatin gjyqësor, Gjykata vëren se ai, në thelb, lidhet me të drejtën për t’u dëguar, të cilën duket se Gjykata e Lartë e ka respektuar atë. Për sa i përket gjykimit të rekursit në dhomën e këshillimit, Gjykata vë në dukje se kjo mënyrë e zhvillimit të seancës gjyqësore, mbi bazë të dokumenteve dhe pa praninë fizike të palëve, nuk do të thotë se ato nuk kanë pasur mundësi të debatojnë, përkundrazi, debati realizohet njësoj, pavarësisht formës së paraqitjes me shkrim të argumenteve përmes rekursit, kundërrekursit dhe shpjegimeve (*shih vendimin nr. 41, datë 22.12.2022, të Gjykatës Kushtetuese*). Për më tepër, gjykimi i çështjes në fjalë në gjykatat e faktit (në gjykatën e shkallës së parë dhe gjykatën e apelit) është zhvilluar në seancën gjyqësore me praninë e palëve, gjatë të cilave kërkuessve u është krijuar mundësia të marrin pjesë dhe të debatojnë mbi rrethanat dhe interpretimin e normave ligjore të aplikueshme. Nga ana tjetër, nuk rezulton që Gjykata e Lartë të ketë vënë në diskutim çështje të ligjit, për të cilat palët nuk kanë qenë në dijeni ose nuk kanë pasur mundësinë të debatonin apo të jepnin mendimin e tyre më parë, ndaj argumentet e kërkuessve lidhur me cenimin e kësaj të drejte janë haptazi të pabazuara.

27. Gjithashtu, Gjykata çmon se edhe argumenti tjetër i kërkuessve që ka të bëjë me faktin se Gjykata e Lartë nuk ka arsyetuar se një nga ndërhyrëset kryesore (*motru e viktimës*) ka qenë e mitur në kohën e ngjarjes dhe e ka fituar zotësinë për të vepruar në datën 30.12.2013, pasi ka mbushur moshën 18 vjeç, nuk gjen mbështetje në aspektin kushtetues, pasi jo vetëm që ka natyrë ligjore por, për më tepër, interesat në emër dhe për llogari të të miturit ushtrohen nga përfaqësuesi i tij ligjor, sikurse në rastin konkret, prindi.

28. Për sa më lart, Gjykata çmon të analizojë bazueshmërinë në themel të pretendimit për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor në drejtim të standardit të arsyetimit të vendimit

gjyqësor, i cili ka natyrë kushtetuese dhe hyn në juridiksionin e saj.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor

29. Kërkuesit kanë pretenduar se Gjykata e Lartë nuk ka analizuar dhe arsyetuar faktin se ata kanë qenë në pamundësi objektive për ushtrimin e së drejtës për të ngritur padi përpara datës 12.4.2013, kur gjykata e apelit ka lënë në fuqi vendimin e gjykatës së shkallës së parë për deklarimin fajtor të drejtuesit të automjetit. Sipas tyre, për shkak të arbitraritetit është shkelur dinjiteti njerëzor, drejtësia dhe siguria juridike.

30. Subjekti i interesuar, shoqëria e sigurimit, ka prapësuar se Gjykata e Lartë ka arsyetuar gjerësisht për sa u takon shkaqeve që lidhen me parashkrimin e padisë dhe afatin e fillimit të tij, por edhe lidhur me legjitimitetin e saj si gjykatë e ligjit për të zgjidhur çështje që kanë të bëjnë me zbatimin e ligjit në themel, sikurse ishte edhe çështja objekt gjykimi. Për më tepër, kërkesa bazohet në themelin e çështjes së shqyrtuar nga gjykatat e faktit dhe lidhet me zbatimin e ligjit nga Gjykata e Lartë, të cilat janë objekt shqyrtimi të gjykimit të zakonshëm.

31. Në jurisprudencën kushtetuese është theksuar se e drejta për proces të rregullt ligjor përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar, i cili në çdo rast, duhet të jetë logjik dhe në tërësinë e tij duhet konsideruar si një unitet, ku pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Zbatimi i këtij standardi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e vendimeve të tyre (*shih vendimet nr. 9, datë 27.2.2024; nr. 13, datë 21.3.2023; nr. 29, datë 1.11.2022, të Gjykatës Kushtetuese*).

32. Nga ana tjetër, Gjykata është shprehur se është detyrë e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm të vlerësojnë faktet dhe provat e administruara, si dhe të interpretojnë ligjin për qëllim të procesit gjyqësor që ato zhvillojnë, ndërsa detyra e kësaj Gjykate është të shqyrtojë dhe vlerësojë nëse gjatë procesit gjyqësor ka pasur shkelje të të drejtave kushtetuese, si dhe nëse zbatimi i ligjit ka qenë eventalisht arbitrar, në kuptimin që të bjerë ndesh haptazi me konceptin e gjykimit të drejtë të përcaktuar në nenin 42 të Kushtetutës (*shih vendimet*

nr. 33, datë 14.11.2022; nr. 3, datë 23.2.2016; nr. 42, datë 7.7.2014, të Gjykatës Kushtetuese). Në këtë drejtëm, ajo ka pranuar se nuk vepron si gjykatë e shkallës së katërt dhe për këtë arsye vendimet e gjykatave të juridiksionit të zakonshëm nuk vihen në dyshim, përveç rasteve kur gjetjet e tyre mund të konsiderohen si arbitrare ose haptazi të paarsyeshme. E thënë ndryshe, ajo vepron në rastin kur gabimi ligjor ose faktik nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm është aq i dukshëm, sa një gjykatë e arsyeshme nuk mund ta kishte bërë ndonjëherë ose i tillë që gjykimin e bën të padrejtë (*shih vendimet nr. 9, datë 27.2.2024; nr. 4, datë 31.1.2024; nr. 30, datë 29.5.2023, të Gjykatës Kushtetuese*).

33. Duke iu kthyer çështjes konkrete, Gjykata vëren se pretendimi i kërkuesve, në thelb, ka të bëjë me faktin se Gjykata e Lartë ka arsyetuar në vendimin e saj se padia e tyre ishte parashkruar, duke konsideruar se afati i parashkrimit fillonte nga dita e ndodhjes së aksidentit (29.5.2006), megjithëse kërkuesve iu krijua mundësia për ngritjen e padisë pas 7 vjetësh, kur autori i aksidentit u deklarua fajtor dhe u dënua me vendim penal gjyqësor të formës së prerë (12.4.2013). Në këto rrethana, për t'i dhënë përgjigje pretendimit të kërkuesve, Gjykata do të verifikojë nëse Gjykata e Larta ka respektuar standardet kushtetuese të arsyetimit të vendimit gjyqësor në interpretimin e ligjit të lidhur me llogaritjen e afatit të parashkrimit të padisë.

34. Konkretisht, Gjykata konstaton se Gjykata e Lartë, megjithëse është gjendur përpara një vendimi të shkallës së dytë që e kthente çështjen për rishqyrtim në shkallë të parë, pra kur ende nuk kishte një vlerësim përfundimtar për themelin, ka çmuar ta zgjidhë vetë mosmarrëveshjen, duke konsideruar se çështja ka lidhje me interpretimin e ligjit për sa u takon afateve të parashkrimit të padisë. Në vijim, ajo ka marrë në analizë dispozitat e KC-së që normojnë parashkrimin e padisë, sipas të cilave parashkruhen *brenda dy vjetëve* paditë për pagimin e shpërblimit sipas kontratës së sigurimit dhe risigurimit, si edhe të shumës përkatëse të rrjedhur nga sigurimi i detyrueshëm dhe *brenda tre vjetëve* paditë për shpërblimin e dëmit jokontraktor, dhe paditë për kthimin e përfitimit pasuror pa të drejtë (*neni 115, shkronjat “ç” dhe “dh”, të KC-së*). Gjykata e Lartë, pasi ka konstatuar se ngjarja ka ndodhur në datën 29.5.2006, vendimi gjyqësor penal që ka deklaruar fajtor drejtuesin e automjetit ka marrë formë të prerë në datën 12.4.2013, ndërsa padia është ngritur në

dhjetor të vitit 2013, ka vlerësuar se kjo e fundit është ngritur tej afatit ligjor 2-vjeçar, të përcaktuar në nenin 115, shkronja “ç” të KC-së, dhe afatit ligjor 3-vjeçar, të përcaktuar në nenin 115, shkronja “dh” të po këtij kodi.

35. Në arsyetimin e vendimit të saj, Gjykata e Lartë, ndonëse ka trajtuar institutin e parashkrimit të padisë dhe qëllimin që ai ndjek, nuk ka analizuar dhe nuk është shprehur lidhur me faktin se që nga data kur ka ndodhur aksidenti (29.5.2006) deri në datën kur kërkuesit kanë ngritur padinë (26.12.2013), është zhvilluar një proces gjyqësor penal, i zgjatur konsiderueshëm në kohë dhe dinamik në veprime procedurale. Kështu, gjatë fazës së hetimeve paraprake janë kryer disa akte të ekspertimit autoteknik dhe mjekoligjor të viktimës dhe drejtuesit të automjetit, për të përcaktuar mekanizimin e ngjarjes dhe shkakun e ndodhjes së aksidentit rrugor; është bërë zhvarrimi i viktimës dhe është bërë përsëri akti i ekspertimit mjekoligjor. Ndërkohë, prokuroria ka vendosur 2 (dy) herë pushimin e procedimit penal ndaj drejtuesit të automjetit, ndërsa në 1 (një) nga rastet prokurori ka ankimuar vendimin e gjykatës së shkallës së parë që ka prishur vendimin për pushimin e procedimit penal. Po kështu, kërkuesit (prindërit e viktimës) kanë kundërshtuar 2 (dy) herë në gjykatë vendimin e pushimit dhe hetimet paraprake janë vënë 2 (dy) herë në lëvizje nga gjykata, e cila ka urdhëruar vazhdimin e hetimeve dhe kryerjen e veprimeve të caktuara për të identifikuar autorin e veprës penale. Pra, deri në datën 12.4.2013, kur vendimi gjyqësor penal ka marrë formë të prerë dhe kur përfundimisht u identifikua dhe u dënua shkaktari i dëmit (autori i ngjarjes – drejtuesi i automjetit), kërkuesit, ndonëse kanë qenë aktivë përgjatë gjithë procesit penal, duke kundërshtuar 2 (dy) herë në gjykatë vendimin e pushimit të procedimit penal, kanë qenë në pamundësi objektive për të ngritur padi për kërkimin e dëmshpërblimit, pasi ende nuk ishte identifikuar se ndaj kujt duhej të ngrihej padia. Ndërkohë që kjo çështje dhe dinamikat e saj, megjithëse janë marrë në shqyrtim dhe analizuar gjerësisht nga gjykata e apelit (vendimi i rekursuar), nuk rezulton të jetë analizuar ose vlerësuar nga Gjykata e Lartë, duke bërë që arsyetimi i saj formalisht të mbështetet vetëm në parashikimet ligjore pa marrë në konsideratë rrethanat dhe faktet e çështjes, për më tepër të provuara gjyqësisht.

36. Në dritën e sa më sipër, Gjykata rithekson se të drejtat individuale, qoftë edhe të natyrës procedurale (këto të fundit të konceptuara në funksion dhe të garancive të të drejtave materiale), duhet të interpretohen gjithmonë në atë mënyrë që të jenë efektive (*shih vendimet nr. 56, datë 9.11.2023; nr. 6 datë 22.2.2022; nr. 5, datë 2.3.2011, të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë këndvështrim, Gjykata çmon se Gjykata e Lartë nuk e ka interpretuar ligjin e zbatueshëm në koherencë me rrethanat e faktit, pasi megjithëse ka parashtruar në rrethanat e faktit se prokuroria e ka pushuar 2 (dy) herë çështjen për shkak se nuk provohej që drejtuesi i automjetit të kishte shkelur rregullat e qarkullimit rrugor, ajo ka arritur në përfundimin se afati i parashkrimit të padisë civile për shpërblimin e dëmit fillonte nga dita e aksidentit. Kjo do të thotë se Gjykata e Lartë nuk ka argumentuar se ndaj kujt mund të paraqisnin padi kërkuesit për të kërkuar shpërblimin e dëmit në periudhën gjatë së cilës prokuroria dhe gjykata ende nuk kishin identifikuar personin përgjegjës – shkaktar të dëmit. Ndërkohë që autori i ngjarjes u identifikua dhe u shpall si i tillë rreth 7 vjet pasi aksidenti kishte ndodhur. Në kontekst të këtyre rrethanave, Gjykata vë në dukje se një interpretim i ligjit i palidhur me faktet konkrete ose abstrakt dhe i larguar prej rrethanave të çështjes objekt shqyrtimi nuk pajtohet me gjykimin konkret, pasi, në thelb, nuk i shërben zgjidhjes së mosmarrëveshjes në fjalë. Kjo passjell, si pasojë, që pjesa arsyetuese e vendimmarrjes së Gjykatës së Lartë të jetë formaliste dhe jokohërente në raport me rrethanat dhe faktet e çështjes, duke e larguar qëllimin e procesit nga vetë thelbi i së drejtës kushtetuese të individit. Thënë kjo, interpretimit të ligjit nga Gjykata e Lartë, në rastin në fjalë, i mungon analiza nga pikëpamja e faktit dhe e së drejtës, duke e bërë atë jologjik dhe haptazi të paarsyeshëm.

37. Në këtë kontekst, Gjykata sjell në vëmendje edhe qasjen e Gjykatës së Lartë të shprehur në vendimin njëses të saj për praktikën gjyqësore nr. 00-2024-1494 (154), datë 15.4.2024, ku, ndër të tjera, për sa i përket *ndikimit në afatin e paraqitjes së padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor, gjykimin më vite i padisë për paligjshmërinë e veprimit ose mosveprimit administrativ, që pretendohet se ka shkaktuar dëmin*, ka pohuar se vetëm në rastin kur për shkak të rrethanave është absolutisht e pamundur të identifikohet qartësisht organi publik, shkaktar i dëmit, dhe për ngjarjen ka filluar një procedim penal që i pamundëson të

dëmtuarit të zbulojnë vetë në mënyrë të pavarur faktet me rëndësi për ngritjen e padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor, ose në rastin kur ligji i posaçëm ka parashikuar shprehimisht shqyrtimin paraprakisht si gjykim më vete të padisë për paligjshmërinë e veprimit ose mosveprimit administrativ që pretendohet se ka shkaktuar dëmin, fillimi dhe llogaritja e afatit për ngritjen e padisë për shpërblimin e dëmit jashtëkontraktor kushtëzohet nga përfundimi i çështjeve të mësipërme me vendim gjyqësor të formës së prerë (*shih pikën 3 të paragrafit 91 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

38. Parë në këtë këndvështrim, pretendimi i kërkuarve për cenimin e së drejtës proces të rregullt ligjor në drejtim të standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor, i cili në vlerësimin e Gjykatës rezultoi haptazi i paarsyeshëm dhe arbitrar, është i bazuar.

39. Në përfundim, Gjykata vlerëson se kërkesa është e bazuar, sipas arsytimit të mësipërm, ndaj ajo pranohet vetëm për shfuqizimin e vendimit të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neneve 71 dhe 72 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

1. Pranimin pjesërisht të kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2023-2723 (386), datë 14.6.2023, të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë.
3. Dërgimin e çështjes për shqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 3.10.2024.

Shpallur më 7. 11.2024.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Fiona Papajorgji, Marsida Xhaferllari, Genti Ibrahim, Sonila Bejtja, Sandër Beci, Marjana Semini

VENDIM Nr. 51, datë 6.11.2024

PËR MIRATIMIN E RREGULLORES “PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT OPERACIONAL NGA BANKAT, INSTITUCIONET E PAGESAVE DHE INSTITUCIONET E PARASË ELEKTRONIKE”

Në bazë dhe për zbatim të nenit 12, shkronja “a” dhe nenit 43, shkronja “c”, të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar; të nenit 57, pika 4, nenit 58, pika 1, shkronja “c” dhe nenit 126, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar; dhe të nenit 88, pika 3, të ligjit nr. 55/2020, datë 30.4.2020, “Për shërbimet e pagesave”; Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë, me propozim të Departamentit të Mbikëqyrjes,

VENDOSI:

1. Të miratojë rregulloren “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”, sipas tekstit bashkëlidhur këtij vendimi.

2. Ngarkohen subjektet e rregullores për zbatimin e këtij vendimi.

3. Ngarkohet Departamenti i Mbikëqyrjes në Bankën e Shqipërisë për ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.

4. Ngarkohen Kabineti i Guvernatorit dhe Departamenti i Kërkimeve me publikimin e këtij vendimi, përkatësisht në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**KRYETAR
Gent Sejko**

RREGULLORE**PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT
OPERACIONAL NGA BANKAT,
INSTITUCIONET E PAGESAVE DHE
INSTITUCIONET E PARASË
ELEKTRONIKE****KREU I
TË PËRGRJITHSHME****Neni 1
Objekti**

Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave dhe rregullave minimale për administrimin e rrezikut operacional në veprimtarinë bankare dhe/ose financiare nga subjektet e kësaj rregulloreje.

**Neni 2
Subjektet**

1. Subjekte të kësaj rregulloreje janë bankat dhe degët e bankave të huaja, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike, të licencuara nga Banka e Shqipërisë për të ushtruar veprimtari bankare dhe financiare në Republikën e Shqipërisë, të cilat do të referohen në vijim në këtë rregullore, me termin “subjekte”.

2. Banka e Shqipërisë, bazuar në vlerësimet e saj mbikëqyrëse, lidhur me volumin dhe kompleksitetin e veprimtarisë apo nivelin e ekspozimit ndaj rrezikut operacional, mund të vendosë që përveç subjekteve të parashikuara në pikën 1 të këtij neni, të përfshijë si subjekte të kësaj rregulloreje edhe subjekte financiare jobanka apo shoqëri kursim-kreditit të caktuara, që janë subjekte të rregullores nr. 3, datë 19.1.2011, “Për administrimin e rrezikut operacional nga subjektet financiare jobanka, shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”, e ndryshuar.

3. Në rastet e parashikuara në pikën 2 të këtij neni, Banka e Shqipërisë njofton subjektin financiar jobankë apo shoqërinë e kursim-kreditit, si dhe përcakton edhe afatin kohor brenda të cilit subjekti duhet të sigurojë plotësimin e kërkesave të kësaj rregulloreje.

Neni 3**Baza ligjore**

Kjo rregullore nxirret në bazë dhe për zbatim të:
a) nenit 12, shkronja “a” dhe nenit 43, shkronja “c”, të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar;

b) nenit 57, pika 4, nenit 58, pika 1, shkronja “c” dhe nenit 126, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i cili këtu e më poshtë në këtë rregullore do të quhet ligji “Për bankat”;

c) nenit 88, pika 3, të ligjit nr. 55/2020, datë 30.4.2020, “Për shërbimet e pagesave”, i cili këtu e më poshtë në këtë rregullore do të quhet ligji “Për shërbimet e pagesave”.

Neni 4**Përkufizime**

1. Termat e përdorur në këtë rregullore kanë të njëjtin kuptim me termat e përkufizuar në ligjin “Për bankat” dhe në ligjin “Për shërbimet e pagesave”, si dhe në akte të tjera nënligjore të Bankës së Shqipërisë.

2. Përveç sa parashikohet në pikën 1 të këtij neni, për qëllime të zbatimit të kësaj rregulloreje, termat e mëposhtëm kanë këtë kuptim:

a) “rrezik operacional” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si rezultat i papërshtatshmërisë ose dështimit të proceseve të brendshme dhe të sistemeve, i gabimeve njerëzore, ose i ngjarjeve të jashtme. Rreziku operacional përfshin edhe rrezikun ligjor, por përjashton rrezikun reputacional dhe strategjik. Për qëllime të sistemit të brendshëm të administrimit të rrezikut operacional, subjekti mund të përcaktojë përkufizime më të specifikuara të këtij rreziku, me kusht që ato të përmbajnë minimalisht elementet e përkufizimit të kësaj rregulloreje;

b) “rrezik ligjor” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si rezultat i moszbatimit ose i zbatimit në mënyrën jo të duhur të detyrimeve ligjore dhe/ose kontraktuale, duke përfshirë dhe procedura të tjera ligjore të cilat mund të ndikojnë negativisht në rezultatin financiar;

c) “rrezik strategjik” – është mundësia që të cenohet arritja e objektivave strategjike të subjektit, me pasojë fundore humbje financiare, për shkak të ndryshimeve në mjedisin e biznesit dhe nga

vendimet e papërshtatshme të biznesit, zbatimi i gabuar i vendimeve ose mungesa e reagimit ndaj ndryshimeve në mjedisin e biznesit;

d) “rrezik reputacional” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare të shkaktuara nga perceptimi negativ nga ana e klientëve, kundërpartive, aksionarëve, investitorëve, mbajtësve të borxhit, tregjeve, palëve të tjera të interesit, rregullatorëve, etj., që mund të ndikojnë negativisht në aftësinë e subjektit për të vazhduar të operojë/funksionojë apo për të krijuar marrëdhënie të reja biznesi dhe për të pasur akses të vazhdueshëm në burime financimi (p.sh. nëpërmjet tregjeve ndërbankare, të kapitalit dhe borxhit apo në publikun e gjerë);

e) “rrezik i sjelljes (*conduct risk*)” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si pasojë e ofrimit të papërshtatshëm të shërbimeve financiare, duke përfshirë rastet e një qasjeje të gabuar apo të qëllimtë ndaj klientit, ose për shkak të neglizhencës;

f) “rrezik i modelit” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare, si pasojë e vendimeve të marra prej tij, bazuar kryesisht në rezultatet e modeleve të brendshme, të shkaktuara nga gabimet në zhvillimin, zbatimin ose përdorimin e këtyre modeleve;

g) “rrezik i qenësishëm (*inherent risk*)” – është rreziku ndaj të cilit subjekti ekspozohet, pa marrë në konsideratë mjediset e kontrollit;

h) “rrezik i mbetur (*residual risk*)” – është rreziku ndaj të cilit subjekti ekspozohet, pas zbatimit të teknikave të zbutjes së rrezikut dhe ndërveprimit me sistemet e kontrollit;

i) “sistem i administrimit të rrezikut operacional (*operational risk framework*)” – është tërësia e politikave, procedurave, rregullave dhe strukturave të subjektit, si dhe mekanizmave të përdorura prej tij, që shërbejnë për administrimin e rrezikut operacional;

j) “marrëveshje me të tretët (*outsourcing*)” – është një marrëveshje e çdo forme ndërmjet subjektit dhe një pale të tretë (ofruesi shërbimi), sipas së cilës pala e tretë (ofruesi i shërbimit) kryen një proces, një shërbim ose një funksion, që në rast të kundërt do të kryhej nga vetë subjekti;

k) “oreksi/toleranca ndaj rrezikut operacional (*operational risk appetite/tolerance*)” – oreksi për rrezik në kontekstin e rrezikut operacional, është i qenësishëm (*inherent*) në aktivitetin e subjektit dhe pranimi i tij nuk sjell përfitime të drejtpërdrejta, por

ka vetëm efekt negativ financiar. Toleranca ndaj rrezikut operacional përbën vlerën maksimale të humbjes që pranohet kundrejt këtij rreziku;

l) “baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional” – është një regjistër, në të cilin grumbullohen, analizohen, mbahen dhe nga ku eksportohen/nxirren ngjarjet e rrezikut operacional. Baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional përmban informacion mbi ekspozimin ndaj rrezikut operacional, humbjet dhe efektivitetin e funksioneve të kontrollit të subjektit. Ky regjistër përmban të paktën të dhëna mbi datën e ngjarjes, humbjet bruto, shumën e rikuperuar dhe humbjen neto (pas rikuperimit), proceset/produktet e lidhura me humbjen, linjën e biznesit të lidhur me humbjen, llojin e humbjes, faktorët shkakësorë, etj.;

m) “tregues të paralajmërimit të hershëm (*early warning indicators*)” – janë tregues që ndihmojnë në identifikimin e hershëm të çështjeve, të cilat mund të ndikojnë në rritjen e ekspozimit ndaj rrezikut operacional. Treguesit mbulojnë të gjitha aktivitetet e subjektit, sipas prioritetit/rëndësisë dhe mund të jenë tregues performance, tregues rreziku dhe/ose tregues kontrolli. Treguesit shoqërohen me limite monitorimi të përshtatshëm dhe masa të përshkallëzuara, me qëllim zbutjen e rreziqeve dhe shërbejnë si pjesë e infrastrukturës së subjektit në drejtim të përcaktimit të oreksit për rrezik;

n) “hartëzimi dhe vetëvlerësimi i rreziqeve (*risk mapping and self-assessment*)” – është një mekanizëm i përdorur nga subjekti, i cili vlerëson proceset e punës në aktivitetet e tij, të ndarë sipas përgjegjësisë (*owner*) së procesit, kundrejt masës së ekspozimit të tyre ndaj rrezikut dhe llojit të rreziqeve, mjaftueshmërisë dhe llojit të sistemeve të kontrollit të aplikuar për çdo proces, rrezikut të mbetur dhe humbjes financiare të mundshme që buron nga materializimi i rrezikut;

o) “ngjarje kufitare (*boundary event*)” – janë ngjarje që burojnë nga incidente me natyrë rrezikun operacional, por që materializohen në humbje të lidhura me rrezikun e kredisë (*credit risk boundary event*) ose të lidhura me rrezikun e tregut (*market risk boundary event*);

p) “humbje efektive” – janë humbje me efekt ekonomik negativ të lidhura me ngjarje të rrezikut operacional, të cilat në përgjithësi nuk bien në kategoritë e parashikuara në shkronjat “q” deri në “y” të kësaj pike;

q) “provigjione specifike” – janë provigjionet që burojnë nga ngjarje të rrezikut operacional, që kanë një mundësi të lartë të materializimit të humbjes. Këto provigjione lidhen me ngjarje të tipit mashtrim i brendshëm/i jashtëm si pjesë e aktivitetit të kredidhënies; procese gjyqësore në kontekstin e ngjarjeve të tipit praktikat e punësimit dhe siguria në vendin e punës apo klientët, produktet dhe praktikat e biznesit; dëmtime të aktiveve fizike. Ato llogariten si diferencë ndërmjet humbjes së mundshme dhe sipas rastit, vlerës neto të kolateralit, ose disbursimit të konfirmuar nga siguracioni, nëse këto të fundit ekzistojnë;

r) “humbje të mbetura pezull (*pending losses*)” – janë humbje që burojnë nga ngjarje të rrezikut operacional, me efekt negativ financiar, të regjistruara përkohësisht në llogari tranzitore/pezull dhe që nuk janë reflektuar ende në pasqyrën e të ardhurave dhe shpenzimeve (PASH);

s) “humbje të pamaterializuara (*near misses*)” – lidhen me ngjarje të rrezikut operacional, të cilat nuk shkaktojnë efekte me humbje financiare. Këto janë ngjarje që mund të kishin prodhuar një efekt negativ në pasqyrën e të ardhurave dhe shpenzimeve (PASH), por që nuk rezultuan të tilla për shkak të një kontrolli të momentit të fundit apo për arsye rastësore;

t) “humbjet në kohë (*timing losses*)” – janë humbje që burojnë nga ngjarje të rrezikut operacional, me efekte financiare negative në pasqyrën e flukseve të parasë ose pasqyrën e të ardhurave dhe shpenzimeve (PASH) të periudhave të mëparshme;

u) “kompensim” – janë pagesat ndaj palëve të treta, që kanë pësuar një humbje financiare për shkak të përfitimeve nga subjekti, në kundërshtim me kushtet kontraktuale. Çdo shumë e njohur për kompensim që nuk ndodh gjatë vitit fiskal, duhet të konsiderohet si humbje në kohë (*timing losses*);

v) “humbje të rikuperuara menjëherë (*rapidly recovered losses*)” – lidhen me ngjarje të rrezikut operacional, që shkaktojnë humbje të rikuperuara plotësisht brenda një harku kohor prej pesë ditë pune nga data e ndodhjes së ngjarjes;

x) “fitime/të ardhura operationale” – lidhen me ngjarje të rrezikut operacional, të cilat mund të kishin prodhuar humbje, por për shkak të materializimit të një rrethane të favorshme, prodhuan fitime/të ardhura;

y) “kosto oportune/të ardhura të munguara” – janë të ardhura të parrealizuara, që shkaktohen nga materializimi i ngjarjeve të rrezikut operacional.

3. Termat e përdorur në këtë rregullore “këshill drejtues” dhe “drejtori”, të cilët i referohen formës së organizimit juridik të bankave nuk kushtëzojnë ose kufizojnë zbatimin e kërkesave të kësaj rregulloreje për subjektet e tjera të rregullores. Këto terma në rastin e subjekteve të tjera, të cilat nuk janë të organizuara si banka, do të nënkuptojnë organet përkatëse të subjektit, të cilat ushtrojnë funksionet analoge të “këshillit drejtues” dhe “drejtorisë”, në varësi të organizimit juridik të tyre.

KREU II

DREJTIMI I RREZIKUT OPERACIONAL

Neni 5

Sistemi i administrimit të rrezikut operacional

1. Sistemi i administrimit të rrezikut operacional është tërësia e politikave, procedurave, rregullave, strukturave dhe mekanizmave të subjektit, që shërbejnë për administrimin e rrezikut operacional.

2. Subjekti krijon dhe zhvillon sistemin e administrimit të rrezikut operacional, në përputhje me natyrën, vëllimin dhe kompleksitetin e veprimtarisë së tij bankare dhe/ose financiare.

3. Sistemi i administrimit të rrezikut operacional ka për qëllim të sigurojë identifikimin dhe vlerësimin, matjen, kontrollin dhe zbutjen, monitorimin në vazhdimësi, si dhe raportimin periodik të strukturat e brendshme drejtuese, të rrezikut operacional.

Neni 6

Struktura organizative për administrimin e rrezikut operacional

1. Subjekti krijon një strukturë të përshtatshme organizative për administrimin e rrezikut operacional, duke përcaktuar qartë kompetencat dhe përgjegjësitë e organeve drejtuese, si dhe të gjitha strukturave/njësive të përfshira në administrimin e rrezikut operacional, sipas tri linjave të kontrollit.

2. Në veçanti, subjekti siguron që struktura/njësia e administrimit të rrezikut operacional si pjesë e linjës së dytë të mbrojtjes dhe si pjesë e

rëndësishme e sistemit të administrimit të rrezikut operacional, të jetë e ndarë qartë nga pikëpamja organizative dhe operationale prej linjave të biznesit dhe funksioneve të tjera mbështetëse operationale.

3. Struktura/njësia e administrimit të rrezikut operacional, në varësi të zgjedhjes së strukturave drejtuese të subjektit dhe parimit të proporcionalitetit, mund të jetë pjesë e strukturës së përgjithshme të administrimit të rreziqeve, ose një njësi që mund të qëndrojë jashtë kësaj strukture.

4. Struktura/njësia e parashikuar në pikën 3 të këtij neni, në çdo rast, funksionon si linjë e dytë e kontrollit dhe duhet të raportojë drejtpërdrejt te këshilli drejtues, drejtoria apo struktura/komitete të tjera të përcaktuara sipas rastit, për qëllime të administrimit të rrezikut operacional.

Neni 7

Këshilli drejtues

1. Këshilli drejtues, pa rënë ndesh me përcaktimet e përgjegjësive dhe rolit të tij të përcaktuar në kuadrin ligjor e rregullativ, është përgjegjës për:

a) të krijuar një kulturë të administrimit të rrezikut dhe për të siguruar që subjekti ka procese të përshtatshme, për të kuptuar natyrën e rrezikut operacional që buron nga strategjitë dhe aktivitetet aktuale dhe të planifikuara të subjektit;

b) të siguruar që proceset e administrimit të rrezikut operacional i nënshtrohen një monitorimi/mbikëqyrjeje gjithëpërfshirëse dhe dinamike, dhe janë plotësisht të integruar ose të koordinuar me sistemin e përgjithshëm të administrimit të të gjitha rreziqeve të subjektit;

c) miratimin e politikave për administrimin e rrezikut operacional dhe monitorimin e zbatimit të tyre;

d) ngritjen e një strukture administrimi të aftë dhe të përshtatshme për zbatimin e akteve rregullative të brendshme të subjektit për administrimin e rrezikut operacional;

e) të siguruar që sistemi i administrimit të rrezikut operacional është subjekt i shqyrtimit/kontrollit të pavarur nga ana e njësisë së kontrollit të brendshëm. Për këtë, këshilli drejtues përcakton linja/ndarje të qarta të detyrave dhe përgjegjësive që ndihmojnë në ngritjen e funksioneve të përshtatshme të kontrollit të brendshëm të rrezikut operacional. Kontrollat duhet të rishikohen, monitorohen dhe testohen

rregullisht, për të siguruar efektivitet të vazhdueshëm. Mjedisi i kontrollit duhet të sigurojë pavarësinë dhe ndarjen e duhur të detyrave ndërmjet funksioneve të administrimit të rrezikut operacional, njësive të biznesit dhe funksioneve mbështetëse;

f) rishikimin dhe vlerësimin në mënyrë periodike të efektivitetit të sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe miratimin e tij, për të siguruar identifikimin dhe administrimin nga subjektet, të rrezikut operacional që rrjedh nga ndryshimet e jashtme të tregut dhe faktorë të tjerë të mjedisit, si dhe të rreziqeve operationale që lidhen me produktet, veprimtaritë, proceset ose sistemet e reja, përfshirë ndryshimet në profilin e rrezikut dhe në prioritetet e subjektit. Procesi i rishikimit duhet të synojë vlerësimin dhe përzgjedhjen e praktikave më të mira të administrimit të rrezikut operacional, të përshtatshme për veprimtaritë, sistemet dhe proceset e subjektit;

g) miratimin dhe rishikimin në mënyrë periodike të deklaratës së oreksit/tolerancës ndaj rrezikut operacional, në përputhje me strategjinë e subjektit, rezultatet financiare, si dhe llojet dhe nivelet e rrezikut që subjekti është i gatshëm të pranojë.

2. Këshilli drejtues siguron që sistemi i administrimit të rrezikut operacional i nënshtrohet një procesi efektiv dhe gjithëpërfshirës të kontrollit të brendshëm nga një personel i pavarur, i kualifikuar dhe i përgjegjshëm.

Neni 8

Drejtoria

1. Drejtoria, në funksion të administrimit të rrezikut operacional, është përgjegjëse për zbatimin e politikave, proceseve dhe sistemeve për administrimin e rrezikut operacional në të gjitha shërbimet/produktet, veprimtaritë, proceset dhe sistemet me rëndësi për subjektin, në përputhje me deklaratën e oreksit/tolerancës ndaj rrezikut.

2. Drejtoria, në funksion të administrimit të rrezikut operacional, është përgjegjëse për:

a) zbatimin e akteve të brendshme rregullative për administrimin e rrezikut operacional të subjektit, të miratuara nga këshilli drejtues;

b) përcaktimin e përgjegjësive dhe zhvillimin e linjave të raportimit për të inkurajuar dhe për të ruajtur llogaridhënien, si dhe për të siguruar burimet financiare dhe njerëzore të duhura për administrimin efektiv të rrezikut operacional, në

përputhje me deklaratën e oreksit/tolerancës ndaj rrezikut;

c) komunikimin në mënyrë të qartë te punonjësit e të gjitha niveleve mbi sistemin e administrimit të rrezikut operacional të aplikuar nga subjekti;

d) ushtrimin e veprimtarisë bankare dhe/ose financiare të subjektit nga personel i kualifikuar, me përvojë dhe aftësi teknike të nevojshme;

e) sigurimin që personeli përgjegjës për monitorimin e zbatimit të sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe përputhshmërisë së tij me politikën e rrezikut të subjektit, të jetë i pavarur nga njësitë që mbikëqyr.

Neni 9

Linjat e mbrojtjes

1. Subjekti administron rrezikun operacional, duke zbatuar modelin e tri linjave të mbrojtjes, ku:

a) në linjën e parë përfshihen njësitë e biznesit dhe funksionet ndihmëse/operacionale;

b) në linjën e dytë përfshihet funksioni i pavarur përgjegjës për administrimin e rrezikut operacional dhe funksioni/njësia e përputhshmërisë; dhe

c) në linjën e tretë përfshihet funksioni i pavarur i kontrollit.

2. Subjekti zbaton modelin e tri linjave të mbrojtjes në varësi të natyrës, madhësisë, kompleksitetit dhe të profilit të rrezikut të tij.

3. Subjekti sigurohet që secila nga linjat e mbrojtjes:

a) ka burime financiare dhe njerëzore, dhe mjete të mjaftueshme;

b) ka detyra dhe përgjegjësi të përcaktuara qartë;

c) trajnohet në mënyrë të vazhdueshme dhe të mjaftueshme;

d) promovon një kulturë të shëndoshë të administrimit të rrezikut në të gjithë organizatën (subjektin);

e) komunikon me linjat e tjera të mbrojtjes, për zbatimin e sistemit të administrimit të rrezikut operacional.

4. Në rastet kur në një njësi biznesi përfshihen funksione të linjës së parë dhe të dytë të mbrojtjes, subjekti dokumenton dhe dallon përgjegjësitë e këtyre funksioneve sipas linjave të mbrojtjes, duke theksuar pavarësinë e linjës së dytë të mbrojtjes nga njësitë e biznesit.

5. Për qëllime të administrimit të rrezikut operacional, në linjën e parë të mbrojtjes përfshihet

administrimi i njësive të biznesit dhe funksioneve ndihmëse/operacionale të subjektit. Punonjësit e linjës së parë të mbrojtjes janë përgjegjës për identifikimin dhe administrimin e vazhdueshëm të rreziqeve të qenësishme (*inherent*) në produktet, aktivitetet, proceset dhe sistemet, për të cilat janë përgjegjës gjatë punës së përditshme.

6. Për qëllime të pikës 5 të këtij neni, përgjegjësitë e linjës së parë të mbrojtjes përfshijnë:

a) identifikimin dhe vlerësimin e materialitetit të rreziqeve operacionale të qenësishme (*inherent*) në njësitë e tyre të biznesit, nëpërmjet përdorimit të sistemeve të kontrollit, manuale apo automatike, në përputhje me procedurat e brendshme dhe parimin e ndarjes së detyrave;

b) vendosjen e sistemeve të përshtatshme të kontrollit, në bashkëpunim me strukturat e tjera të kontrollit dhe funksionin e administrimit të rrezikut operacional, për të zbutur rrezikun operacional të qenësishëm (*inherent*), si edhe vlerësimin dhe raportimin e efektivitetit të këtyre kontrolleve nëpërmjet përdorimit të mekanizmave të administrimit të rrezikut operacional;

c) identifikimin, monitorimin dhe raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional, në përputhje me sistemin e administrimit të rrezikut operacional;

d) raportimin e rreziqeve operacionale të mbetura (*residual*), të cilat nuk janë zbutur nga kontrollet, mangësitë e kontrollit dhe pamjaftueshmëritë e proceseve;

e) trajnimin e duhur për të siguruar identifikimin dhe vlerësimin e rreziqeve operacionale, si dhe raportimin, në rastet kur njësitë e biznesit kanë mungesa në burime, mekanizma apo trajnime që mundësojnë identifikimin dhe vlerësimin e rreziqeve operacionale.

7. Për qëllime të administrimit të rrezikut operacional, në linjën e dytë të mbrojtjes përfshihen funksionet e pavarura nga njësitë e biznesit për administrimin e rrezikut operacional, si pjesë e sistemit të administrimit të rrezikut. Kjo linjë është përgjegjëse për monitorimin e vazhdueshëm dhe periodik, dhe zhvillimin e sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe raportimin e çështjeve të lidhura me këtë rrezik, te drejtoria dhe këshilli drejtues.

8. Për qëllime të pikës 7 të këtij neni, përgjegjësitë e linjës së dytë të mbrojtjes përfshijnë minimalisht:

a) zhvillimin e një opinioni të pavarur nga njësitë e tjera të biznesit mbi:

i. ngjarjet materiale të rrezikut operacional të identifikuar,

ii. hartimin/përcaktimin dhe efektivitetin e kontroleve kyçe, dhe

iii. tolerancën ndaj rrezikut operacional;

b) sigurimin dhe dokumentimin e zbatimit të drejtë nga linja e parë e kontrollit të përgjegjësive, mekanizmeve dhe sistemeve të raportimit të administrimit të rrezikut operacional;

c) zhvillimin dhe mirëmbajtjen e politikave, standardeve, metodologjive dhe udhëzimeve për administrimin dhe matjen e rrezikut operacional;

d) rishikimin dhe kontributin në monitorimin, dhe raportimin e profilit të rrezikut operacional;

e) hartimin dhe zhvillimin e trajnimeve të punonjësve për çështje të rrezikut operacional, si dhe nxitjen e ndërgjegjësimit ndaj rreziqeve/promovimin e kulturës së rreziqeve.

9. Për qëllime të administrimit të rrezikut operacional, në linjën e tretë të mbrojtjes përfshihet njësia e kontrollit të brendshëm. Kjo linjë siguron këshillin drejtues për përshtatshmërinë e sistemit të administrimit të rrezikut operacional, duke rishikuar në mënyrë të pavarur dhe duke i raportuar këshillit drejtues mbi bazën e një periodiciteti të caktuar të mbështetur mbi një qasje të bazuar në rrezik. Punonjësit e njësive të kontrollit të brendshëm nuk duhet të përfshihen në zhvillimin, zbatimin dhe funksionimin e proceseve të administrimit të rrezikut operacional nga dy linjat e tjera të mbrojtjes.

Kjo strukturë vlerëson në mënyrë të pavarur efektivitetin e proceseve të krijuara në linjën e parë dhe të dytë të kontrollit, si dhe siguron mbarrëvajtjen e këtyre proceseve.

10. Për qëllime të pikës 9 të këtij neni, përgjegjësitë e linjës së tretë të mbrojtjes përfshijnë:

a) rishikimin e hartimit dhe zbatimit të sistemit të administrimit të rrezikut operacional, si dhe proceset shoqëruese të drejtimit/qeverisjes nga linja e parë dhe e dytë e mbrojtjes (përfshirë edhe pavarësinë e linjës së dytë të mbrojtjes);

b) rishikimin e proceseve të vlerësimit për t'u siguruar që ato janë të pavarura dhe të zbatuara në përputhje me kuadrin rregullativ të subjektit;

c) sigurimin që modelet/mekanizmat e matjeve të përdorura nga subjekti janë mjaftueshëm të fortë/të qëndrueshëm, për të siguruar integritet të lartë për të dhënat hyrëse, supozimet, proceset dhe metodologjitë e përdorura, si dhe për të rezultuar në vlerësime të rrezikut operacional, të cilat pasqyrojnë

në mënyrë të besueshme profilin e rrezikut operacional të subjektit;

d) sigurimin që drejtuesit e njësive të biznesit përgjigjen në mënyrë të shpejtë, të saktë dhe adekuate për çështjet e ngritura, si dhe raportimin rregullisht në këshillin drejtues ose në komitetet në varësi të tij, mbi çështjet e rrezikut operacional të mbetura pezull ose të zgjidhura;

e) vlerësimin në tërësi të mjaftueshmërisë dhe përshtatshmërisë së sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe proceseve shoqëruese të qeverisjes/drejtimit të subjektit. Përtej kontrollit të përputhshmërisë me politikën dhe procedurat në fuqi, linja e tretë e kontrollit vlerëson në mënyrë të pavarur nëse sistemi i administrimit të rrezikut operacional plotëson nevojat dhe objektivat e subjektit, si dhe nëse është në përputhje me dispozitat ligjore dhe statutores, marrëveshjet kontraktore, rregullat e brendshme të subjektit dhe kodin e etikës.

Neni 10

Politika për administrimin e rrezikut operacional

1. Subjekti harton një politikë për administrimin e rrezikut operacional, e cila komunikohet në mënyrë efektive në tërë subjektin dhe në veçanti të strukturat e linjës së parë dhe të dytë të kontrollit të përfshira në administrimin e rrezikut operacional.

2. Politika për administrimin e rrezikut operacional rishikohet në baza të rregullta, të paktën një herë në vit dhe miratohet nga këshilli drejtues.

3. Politika për administrimin e rrezikut operacional përfshin të paktën elementet e mëposhtme:

a) qëllimin e politikës për administrimin e rrezikut operacional;

b) kuadrin ligjor dhe rregullativ për rrezikun operacional dhe përputhshmërinë me këtë kuadër;

c) përkufizimin e termave të përdorura nga subjekti në politikën për administrimin e rrezikut operacional;

d) objektivat në lidhje me identifikimin, vlerësimin, kontrollin dhe zbutjen e rrezikut operacional të subjektit;

e) elementet e sistemit të administrimit të rrezikut operacional që përfshijnë:

i. qeverisjen,

ii. kulturën e rrezikut dhe ndërgjegjësimin,

iii. raportimin/mbledhjen e ngjarjeve të rrezikut operacional,
iv. hartëzimin dhe vetëvlerësimin e rreziqeve dhe kontroleve në fuqi,
v. analizën e skenarëve,
vi. treguesit e paralajmërimit të hershëm,
vii. matjen dhe modelimin,
viii. raportimin,
ix. oreksin dhe tolerancën ndaj rrezikut;
f) kuadrin rregullativ mbështetës në zbatimin e politikës, të përbërë nga procedura, udhëzime dhe manuale të subjektit.

Neni 11

Identifikimi dhe vlerësimi i rrezikut operacional

1. Subjekti identifikon dhe vlerëson rrezikun operacional në të gjitha shërbimet/produktet, veprimtaritë, proceset dhe sistemet me rëndësi.

2. Subjekti, përpara hedhjes në treg të shërbimeve/produkteve të reja, kryerjes së veprimtarive apo proceseve të ndryshme, dhe/ose krijimit të sistemeve të reja, përpara dhe gjatë marrjes së shërbimeve/funksioneve nga palë të treta, të cilat mbartin potencialisht rrezik për subjektin, siguron zbatimin e procedurave të mjaftueshme dhe të përshtatshme për vlerësimin paraprak të rrezikut operacional që mund të lidhet me to.

3. Subjekti identifikon dhe vlerëson në mënyrë efektive rrezikun operacional, duke konsideruar mjediset e biznesit dhe kontrollet në fuqi.

4. Subjekti vlerëson impaktin e ngjarjeve të rrezikut operacional, duke iu referuar deklaratës së oreksit/tolerancës ndaj rrezikut operacional, e cila miratohet dhe rishikohet çdo vit nga këshilli drejtues.

Neni 12

Matja e rrezikut operacional

1. Subjekti mat ekspozimin ndaj rrezikut operacional, nëpërmjet informacionit të mbledhur dhe të dhënave që burojnë nga zbatimi i mekanizmave të administrimit të rrezikut operacional, të tilla si:

a) të dhëna historike të bazës së të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional të subjektit;

b) të dhëna të jashtme të marra nga burime të hapura apo nga baza të dhënash të industrisë;

c) rezultatet e vetëvlerësimit të rreziqeve të subjektit;

d) rezultatet e analizës së skenarëve;

e) treguesit e paralajmërimit të hershëm.

2. Për sa parashikohet në pikën 1 të këtij neni, subjekti duhet të sigurohet për plotësinë dhe saktësinë e të dhënave hyrëse, kushtet e përpunimit të informacionit, si dhe vlerësimin periodik të rezultateve.

3. Me matjen e rrezikut operacional, subjekti përcakton profilin e tij të rrezikut, me qëllim përdorimin efikas të burimeve njerëzore dhe teknike për administrimin e këtyre rreziqeve.

4. Matja e rrezikut operacional në terma të kërkesave për kapital, trajtohet sipas përcaktimeve të rregulloreve respektive në fuqi të Bankës së Shqipërisë.

Neni 13

Monitorimi i rrezikut operacional

1. Subjekti zhvillon një proces monitorimi periodik të profilit të rrezikut operacional dhe ekspozimeve kryesore ndaj këtij rreziku.

2. Subjekti përfshin në procesin e monitorimit periodik, edhe shërbimet e ofruara nga palë të treta (*outsourcing*), të cilat mbartin rrezik për subjektin, duke monitoruar cilësinë e shërbimeve të ofruara prej tyre dhe përmbushjen e detyrimeve kontraktuale.

3. Subjekti, në realizimin e procesit të monitorimit efektiv dhe të vazhdueshëm të rrezikut operacional:

a) përcakton tregues të përshtatshëm që sigurojnë paralajmërim të hershëm të rritjes së rrezikut operacional, i cili mund të sjellë humbje në të ardhmen;

b) vendos kufij për këta tregues, kur është e mundur, me qëllim krijimin e një procesi efektiv monitorimi, që mund të ndihmojë për të identifikuar rreziqet kryesore dhe me rëndësi për subjektin dhe për t'i mundësuar këtij të fundit monitorimin në kohë dhe parandalimin e materializimit të këtyre rreziqeve;

c) përcakton periodicitetin e procesit të monitorimit, duke marrë në konsideratë shkallën e rrezikut dhe natyrën e ndryshimeve në mjedisin në të cilin operon;

d) siguron përfshirjen e rezultateve të monitorimit në raportet e rregullta për këshillin

drejtues, drejtorinë, si dhe përfaqësuesit e linjave të biznesit, të cilët ndikohen nga problematikat e ngritura në raport.

Neni 14

Kontrolli dhe zbutja e rrezikut operacional

1. Subjekti duhet të ketë një mjedis të përshtatshëm kontrolli, të përbërë nga një kuadër i brendshëm rregullativ i plotë dhe i përshtatshëm, procese dhe sisteme të forta dhe gjithëpërfshirëse, kontrole të brendshme të duhura, si dhe strategji për zbutjen dhe/ose transferimin e rrezikut.

2. Subjekti në funksion të kontrollit dhe zbutjes së rrezikut operacional:

a) harton sisteme procedurash dhe procesesh kontrolli, për të siguruar zbatimin e politikave të brendshme për administrimin e rrezikut operacional;

b) siguron, që praktikatat/proceset e brendshme të jenë të përshtatshme për kontrollin e rrezikut operacional dhe të përfshijnë të paktën:

i. përcaktimin e qartë të autoriteteve/proceseave për miratim dhe ndarjen e detyrave,

ii. monitorimin nga afër të respektimit të kufijve të caktuar ose kufijve të rrezikut,

iii. marrjen e masave mbrojtëse për përdorimin e të dhënave dhe të aktiveve të subjektit, përfshirë përdorimin e kontratave të sigurimit, duke e transferuar rrezikun jashtë subjektit,

iv. sigurimin se personeli është i kualifikuar dhe ka ekspertizën e duhur,

v. identifikimin e linjave të biznesit ose të produkteve, ku fitimet duket të jenë jashtë pritshmërive të arsyeshme,

vi. heqjen dorë nga linjat e biznesit, aktivitetet dhe produktet me potencial të lartë ekspozimi dhe humbjeje për shkak të rrezikut operacional, që shoqërohen me një probabilitet të lartë ndodhjeje;

c) përdor mjete ose programe për uljen e ekspozimit ndaj ngjarjeve me probabilitet të ulët, por që mund të shkaktojnë ndikim të madh në rezultatin financiar të tij;

d) u kushton vëmendje të veçantë veprimtarive dhe/ose krijimit të produkteve të reja, sidomos kur këto të fundit nuk janë në përputhje me planin e biznesit të subjektit;

e) i kushton vëmendje të veçantë hyrjes në tregje të panjohura dhe/ose ndërmarrjes së veprimtarive

tregtare gjeografikisht larg zyrës qendrore të subjektit;

f) tregon kujdesin e duhur në lidhje me rritjen e shkallës së automatizimit të shërbimeve, e cila duhet të bashkërendohet me forcimin e sigurisë në drejtim të informacionit dhe teknologjisë;

g) krijon politika dhe praktika për administrimin e rrezikut operacional që rrjedh nga transferimi i proceseve, shërbimeve ose funksioneve të subjektit të palë të treta nëpërmjet kontraktimit (*outsourcing*).

3. Subjekti siguron reagim dhe administrim të përshtatshëm ndaj ngjarjeve të rrezikut operacional, duke u bazuar edhe në kuadrin e tolerancës ndaj rrezikut. Administrimi i ngjarjeve të rrezikut operacional duhet të bjerë në një nga kategoritë e mëposhtme:

a) pranimi i ndikimit të ngjarjes, për ngjarje me rrezik dhe ndikim të papërfillshëm, të materializuara në frekuencë të ulët dhe ndikim/humbje të vogël (humbje të pritshme);

b) zbutja e ndikimit të ngjarjes me sisteme kontrolli dhe parandaluese, për ngjarje me rrezik të pranueshëm, të materializuar në frekuencë të lartë dhe ndikim/humbje të vogël (humbje të pritshme);

c) zbutja e ndikimit të ngjarjes nëpërmjet transferimit/përdorimit të kontratave të sigurimit, për ngjarje me rrezik të lartë, të materializuar në frekuencë të ulët por ndikim/humbje të madhe;

d) heqja dorë nga aktivitete të caktuara, të cilat gjenerojnë ngjarje me rrezik të lartë, të materializuara në frekuencë të lartë dhe ndikim/humbje të madhe.

Neni 15

Raportimi i rrezikut operacional

1. Funksioni i pavarur i administrimit të rrezikut operacional siguron raportime periodike dhe joperiodike (*ad-hoc*), sipas nevojave, për drejtorinë/komitetin e administrimit të rrezikut, këshillin drejtues, si dhe përfaqësuesit e linjave të biznesit, të cilat ndikohen nga problematikat e ngritura në raport.

2. Raportet e rrezikut operacional zakonisht përmbajnë informacion mbi:

a) ngjarjet e rrezikut operacional të subjektit;

b) ngjarjet e jashtme/të tregut të rëndësishme;

c) ndjekjen e vendimeve të marra;

d) rezultatet e vetëvlerësimit të rreziqeve;

e) rezultatet e treguesve të paralajmërimit të hershëm;

f) kapitalin për mbulimin e rrezikut operacional;
g) çështje të cilat kërkojnë vendimmarrje ose përshtatje;

h) profilin e rrezikut operacional të subjektit.

3. Subjekti, për qëllime të kësaj rregulloreje, përveç raportimeve të brendshme, raporton çdo tremujor në Bankën e Shqipërisë, të dhënat e treguesve të paralajmërimit të hershëm sipas aneksit nr. 1 dhe ngjarjet e rrezikut operacional sipas aneksit nr. 3 të kësaj rregulloreje, me informacionet e regjistruara gjatë periudhës raportuese.

4. Gjithashtu, subjekti raporton në Bankën e Shqipërisë, në mënyrë joperiodike dhe jashtë raportimeve normale (*ad hoc*), ngjarjet e rrezikut operacional të vlerësuara nga vetë subjekti si kritike¹, sipas matricës së brendshme të tolerancës ndaj rreziqeve, pavarësisht materializimit të efektit financiar, dhe në çdo rast ato ngjarje të rrezikut operacional, humbja bruto e të cilave tejkalon vlerën prej 2% të kapitalit rregullator të subjektit, përfshirë shkakun e humbjes dhe masat korrigjuese për mospërsëritjen e tyre.

5. Klasifikimi i ngjarjes si ngjarje kritike kryhet brenda një kohe të arsyeshme, pasi është zbuluar, por jo më vonë se 24 orë. Nëse nevojitet një kohë më e gjatë për të klasifikuar ngjarjen, subjekti shpjegon arsyet në raportimin fillestar në Bankën e Shqipërisë. Raportimi i ngjarjes kritike në Bankën e Shqipërisë realizohet në tre faza, si më poshtë:

a) raportimi fillestar, realizohet brenda një afati prej 4 orësh nga momenti i klasifikimit të ngjarjes si kritike. Në këtë raportim subjekti përfshin një informacion të përgjithshëm dhe paraqet karakteristikat kryesore të ngjarjes dhe pasojave të pritshme të saj, bazuar në informacionin e disponueshëm;

b) raportimi i ndërmjetëm, realizohet në çdo rast brenda 3 ditë pune nga data e paraqitjes së raportit fillestar dhe përmban një përshkrim më të detajuar të ngjarjes dhe pasojave të saj. Subjekti paraqet pranë Bankës së Shqipërisë, raportin e ndërmjetëm kur veprimtaria e tij e rregullt (e zakonshme) është rikuperuar dhe biznesi është kthyer në normalitet, duke njoftuar Bankën e Shqipërisë për këtë rrethanë, gjithashtu, edhe në rastin kur veprimtaria e rregullt (e zakonshme) nuk është rikuperuar;

c) raportimi përfundimtar, realizohet brenda një afati prej 20 ditësh pune, pasi biznesi të konsiderohet si i rikthyer në normalitet. Subjekti përfshin në raportin përfundimtar informacion të plotë mbi të dhënat/shifrat reale mbi ndikimin e ngjarjes, në vend të vlerësimeve të tij, si dhe informacion mbi shkakun bazë, nëse dihet, dhe një përmbledhje të masave të zbatuara ose të planifikuara të zbatohen, për të mënjeluar problemin dhe për të parandaluar ndodhjen (përsëritjen) e tij në të ardhmen.

6. Në rastin kur veprimtaria e rregullt e subjektit është rikuperuar përpara se të kenë kaluar 4 orë nga klasifikimi i ngjarjes si kritike dhe subjekti është në gjendje të sigurojë të gjithë informacionin e kërkuar në raportin përfundimtar brenda këtij intervali kohor, subjekti mund të realizojë një raportim të vetëm në Bankën e Shqipërisë, i cili përmban njëkohësisht informacionin lidhur me raportimin fillestar, të ndërmjetëm dhe përfundimtar.

7. Pa rënë ndesh me kërkesat e kësaj rregulloreje, për ngjarjet (incidentet) e vlerësuara si kritike (madhore), që lidhen me shërbimet e pagesave, subjekti zbaton kërkesat e kuadrit rregullativ në fuqi për raportimin e incidenteve madhore.

Neni 16

Plani i vazhdimësisë së veprimtarisë

1. Subjekti harton plane të vazhdimësisë së veprimtarisë, të cilat kanë për qëllim të sigurojnë ushtrimin në mënyrë të pandërprerë të veprimtarisë dhe kufizimin e humbjeve të lidhura me rrezikun operacional.

2. Subjekti siguron që planet për vazhdimësinë e veprimtarisë të jenë pjesë përbërëse e sistemit të administrimit të rrezikut operacional dhe/ose të rreziqeve të tjera.

3. Subjekti, për hartimin dhe miratimin e këtyre planeve, përcakton:

a) veprimtaritë kryesore;

b) skenarë/ngjarje, të cilat mund të shkaktojnë ndërprerjen e proceseve dhe/ose veprimtarive kryesore;

c) zgjidhje alternative për të ruajtur vazhdimësinë e ushtrimit të veprimtarive kryesore;

¹ Vlerësimi i kritikalitetit të ngjarjeve të rrezikut operacional bëhet sipas matricës së frekuencës dhe impaktit Faqe | 21124

nga ushtrimi i hartëzimit dhe vetëvlerësimit të rreziqeve, dhe kontrolleve në fuqi, referuar nenit 22 të kësaj rregulloreje.

d) veprimet dhe radhën e tyre për të rivendosur funksionimin e rregullt të veprimtarive, veçanërisht për të siguruar informacionin e sistemeve elektronike dhe kthimin e këtyre sistemeve në gjendje funksionale;

e) strategjitë e komunikimit në rastet e problemeve serioze dhe/ose ndërprerjeve të veprimtarisë.

4. Subjekti shqyrton dhe rishikon periodikisht planet për sigurimin e vazhdimësisë së veprimtarisë, në mënyrë që ato të jenë në përputhje me veprimtarinë aktuale, rreziqet dhe strategjinë e tij të biznesit.

5. Subjekti, për kërkesa të detajuara të planit të vazhdimësisë së veprimtarisë i referohet rregulloreve përkatëse në fuqi të Bankës së Shqipërisë.

Neni 17

Stress test-et

1. Në përputhje me përcaktimet e kuadrit rregullativ në fuqi për *stress test*-et për bankat, në procesin e hartimit dhe kryerjes së *stress test*-eve për rrezikun operacional, banka harton dhe zhvillon një program për *stress test*-et e rrezikut operacional, si pjesë integrale e programit të *stress test*-eve për rreziqet kryesore.

2. Banka përcakton qartë rolet e strukturave në hartimin dhe zbatimin e *stress test*-eve për rrezikun operacional, raportimin efektiv dhe në kohë të rezultateve të tij, dokumentimin e procesit dhe marrjen e masave korrigjuese sipas rastit.

Neni 18

Mekanizmat për administrimin e rrezikut operacional

1. Subjekti, për administrimin e rrezikut operacional bazohet në mekanizmat kryesorë të mëposhtëm, të cilët konsiderohen si shtylla e administrimit të këtij rreziku:

a) identifikimi dhe raportimi i ngjarjeve të rrezikut operacional;

b) baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional;

c) treguesit e paralajmërimit të hershëm;

d) hartëzimi dhe vetëvlerësimi i rreziqeve dhe kontrolleve në fuqi; dhe

e) analiza e skenarëve.

2. Subjekti, në përputhje me madhësinë dhe kompleksitetin e tij, përdor sisteme informacioni të përshtatshme dhe të mjaftueshme për mbarrëvajtjen dhe mirëfunksionimin e proceseve të parashikuara në pikën 1 të këtij neni.

Neni 19

Identifikimi dhe raportimi i ngjarjeve të rrezikut operacional

1. Subjekti harton një kuadër të brendshëm rregullativ apo procedurë për administrimin e ngjarjeve të rrezikut operacional, ku përcaktohen të gjitha hapat në ciklin e administrimit të tyre, afatet, si dhe rolet e strukturave të përfshira në këtë proces.

2. Ngjarjet e rrezikut operacional, pasi identifikohen, përpunohen dhe raportohen sipas rastit nga struktura e subjektit që e identifikon dhe në përputhje me kërkesat minimale të përcaktuara sipas formularit të standardizuar në aneksin nr. 16 të kësaj rregulloreje. Në varësi të madhësisë dhe kompleksitetit të subjektit dhe infrastrukturës teknologjike, të dhënat regjistrohen direkt në bazën e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional të subjektit, ose regjistrohen nga njësi e administrimit të rrezikut operacional.

3. Raportimi i ngjarjeve të rrezikut operacional, në varësi të organizimit të procesit, kryhet nga çdo punonjës i subjektit i cili e ka identifikuar ngjarjen, ose nëpërmjet një punonjësi përgjegjës për rrezikun operacional, i përcaktuar për çdo strukturë të subjektit.

Neni 20

Baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional

1. Subjekti harton një kuadër të brendshëm rregullativ/metodologji për administrimin e bazës së të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional, ku përcaktohet qëllimi, hapat, afatet dhe rolet e strukturave të përfshira në këtë proces.

2. Subjekti zbaton mekanizma të përshtatshëm që sigurojnë përdorimin e një baze të dhënash cilësore për ngjarjet e rrezikut operacional, të mbështetur në sisteme informatike.

3. Baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional të subjektit plotëson kërkesat e mëposhtme:

a) të dhënat e ngjarjeve të rrezikut operacional duhet të jenë gjithëpërfshirëse, në mënyrë që të përfshijnë të gjitha veprimtaritë e subjektit;

b) për mbledhjen e të dhënave që lidhen me ngjarjet e rrezikut operacional, subjekti përcakton kufij sasiorë minimalë të përshtatshëm;

c) baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional të subjektit duhet të përmbajë të paktën:

- i. numrin e identifikimit të ngjarjes,
- ii. përshkrimin e ngjarjes,
- iii. njësinë raportuese të ngjarjes,
- iv. datën e ndodhjes së ngjarjes (d.m.v),
- v. datën e identifikimit të ngjarjes (d.m.v),
- vi. datën e raportimit të ngjarjes (d.m.v),
- vii. datën e kontabilizimit të ngjarjes (d.m.v),
- viii. vlerën e humbjes bruto/fillestare (në lekë),
- ix. vlerën e rikuperuar dhe datën e rikuperimit,

x. klasifikimin e çdo ngjarjeje sipas llojit të ngjarjes, linjës së biznesit, efektit financiar, shkakut dhe informacion mbi ngjarjet kufitare (*boundary events*);

d) subjekti duhet të jetë në gjendje të identifikojë humbjet e rrezikut operacional që shkaktohen nga ngjarjet e lidhura me rrezikun e kredisë dhe atë të tregut (*boundary events*) dhe t'i regjistrojë në bazën e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional, të shoqëruara me shënimet përkatëse²;

e) subjekti duhet të jetë në gjendje të kategorizojë ngjarjet e rrezikut operacional, të paktën sipas efekteve financiare të mëposhtme:

- i. humbje financiare efektive,
- ii. provigjione specifike për rrezikun operacional,
- iii. humbje të mbetura pezull (*pending losses*),
- iv. humbje të pamaterializuara (*near misses*),
- v. humbje në kohë (*timing losses*),
- vi. kompensim,
- vii. humbje të rikuperuara menjëherë (*rapidly recovered loss*),
- viii. fitime/të ardhura operationale,
- ix. kosto oportune/të ardhura të munguara;

f) subjekti duhet të jetë në gjendje të kategorizojë çdo ngjarje sipas shkakut/faktorit që e shkakton. Kategorizimi sipas shkakut, i ndarë në 2 nivele detajimi, paraqitet në aneksin nr. 5 të kësaj rregulloreje;

g) subjekti duhet të jetë në gjendje të hartëzojë/kategorizojë (*mapping*) çdo ngjarje sipas llojit dhe linjës së biznesit, sipas anekseve nr. 6–14 të kësaj rregulloreje. Kategorizimi i ngjarjeve kryhet

duke përdorur kritere objektive dhe të dokumentuara.

Neni 21

Treguesit e paralajmërimit të hershëm

1. Subjekti harton një kuadër të brendshëm rregullativ/metodologji/procedurë për hartimin dhe administrimin e treguesve të paralajmërimit të hershëm, ku përcaktohet qëllimi, hapat, afatet dhe rolet e strukturave të përfshira në këtë proces.

2. Subjekti përdor tregues të paralajmërimit të hershëm, të cilët shërbejnë për identifikimin e hershëm të çështjeve që mund të ndikojnë në rritjen e ekspozimit ndaj rrezikut operacional.

3. Treguesit e paralajmërimit të hershëm mbulojnë të gjitha aktivitetet e subjektit, sipas prioritetit/rëndësisë dhe mund të jenë tregues performance, tregues rreziku dhe/ose tregues kontrolli.

4. Treguesit e paralajmërimit të hershëm në përgjithësi duhet të jenë të matshëm, të krahasueshëm në kohë dhe transparentë.

5. Në varësi të kompleksitetit dhe madhësisë, subjekti harton treguesit e tij të brendshëm, të cilët përfshijnë edhe treguesit e aneksit nr. 1 të kësaj rregulloreje ose përdor vetëm treguesit e përcaktuar në atë aneks.

6. Treguesit e paralajmërimit të hershëm identifikohen dhe rishikohen në mënyrë të vazhdueshme. Në identifikimin e treguesve të përshtatshëm shërben edhe procesi i vetëvlerësimit të rreziqeve, ku identifikohen rreziqe për të cilat duhen vendosur tregues të monitorimit të tyre.

7. Çdo tregues i paralajmërimit të hershëm shoqërohet të paktën me të dhënat e mëposhtme:

- a) emrin e treguesit;
- b) përshkrimin e treguesit;
- c) objektivin e treguesit dhe rrezikun që monitoron;
- d) mënyrën e përlogaritjes;
- e) strukturën përgjegjëse (*owner*) dhe veprimtarinë ku bie treguesi;
- f) frekuencën e raportimit;
- g) limitin e monitorimit (i kuq, portokalli, i gjelbër ose i lartë, i mesëm, i ulët).

8. Thyerja e limiteve shoqërohet me monitorim dhe masa të mëtejshme, të cilat kanë si qëllim zbutjen e rreziqeve.

Neni 22

Hartëzimi dhe vetëvlerësimi i rreziqeve, dhe kontrolleve në fuqi

1. Subjekti zhvillon një metodologji të përshtatshme për hartëzimin e rreziqeve për proceset/nënproceset e punës/aktivitetet, për të gjitha linjat e biznesit dhe funksionet operationale dhe mbështetëse të tyre, ku përcaktohen qartë hapat, rolet dhe përgjegjësitë e strukturave të përfshira në këtë proces, me qëllim monitorimin e proceseve dhe funksioneve me rreziqe të qenësishme (*inherent*), parandalimin e materializimit të tyre dhe vlerësimin e mjaftueshmërisë së efciencës të kontrolleve në fuqi.

2. Hartëzimi dhe vetëvlerësimi i rreziqeve kryhet të paktën një herë në vit. Ky proces mban në konsideratë të gjitha ndryshimet materiale në strukturën organizative, aktivitetet, sistemet dhe kuadrin rregullativ që kanë ndodhur përgjatë periudhës së rishikimit, duke konfirmuar vlefshmërinë e vlerësimeve të një periudhe më parë, të pandikuara nga ndryshimet dhe duke siguruar përfshirjen e vlerësimeve të reja të ndikuara nga këto ndryshime.

3. Hartëzimi dhe vetëvlerësimi i rreziqeve dhe kontrolleve në fuqi materializohet në katër hapa si vijon:

a) inventari i proceseve - hartëzimi i rreziqeve konsiston në ndarjen e çdo aktiviteti në procese dhe nënproces. Çdo proces/nënproces përmban minimalisht informacionin e mëposhtëm:

i. emrin e procesit/nënprocesit, qëllimin dhe llojin e aktivitetit ku bën pjesë,

ii. strukturën përgjegjëse (*owner*) të procesit/nënprocesit,

iii. frekuencën e procesit/nënprocesit,

iv. maksimumin e kohës që pranohet për moskryerjen e procesit/nënprocesit;

b) hartëzimi i rreziqeve - çdo proces/nënproces i përcaktuar në inventar identifikohet në një prej ngjarjeve të rrezikut, në përputhje me anekset nr. 6–13 të kësaj rregulloreje dhe shoqërohet nga një kod unik;

c) vlerësimi i rrezikut - për çdo proces/nënproces kryhet vlerësimi i rrezikut, me qëllim identifikimin e dobësive dhe përcaktimin e mënyrës së veprimit për administrimin e rrezikut sipas skenarëve të mëposhtëm:

i. njohje dhe pranim i rrezikut,

ii. parandalim i rrezikut duke zvogëluar frekuencën e materializimit të tij,

iii. zbutje e rrezikut duke zvogëluar ndikimin e tij,

iv. transferim i rrezikut te një palë e tretë,

v. mospranim i rrezikut;

d) niveli i kontrollit - çdo proces/nënproces i identifikuar në inventarin e proceseve si pjesë e hartëzimit dhe vlerësimit të rreziqeve, është subjekt i kontrolleve të ndryshme, në nivel të linjës së parë dhe linjës së dytë të mbrojtjes, që variojnë në formë dhe frekuencë. Çdo kontroll duhet të përmbajë minimalisht elementet e mëposhtme:

i. përshkrimin e kontrollit,

ii. tipologjinë e kontrollit (autorizim, rikonsilim, akses në sistem, konfigurim sistemi, akses fizik, etj.),

iii. strukturën përgjegjëse (*owner*) për zbatimin e kontrollit,

iv. frekuencën e kryerjes së kontrollit.

4. Vlerësimi i rrezikut i parashikuar në shkronjën “c”, të pikës 3 të këtij neni, konsiston të paktën në vlerësimin e:

a) humbjes së pritshme vjetore;

b) humbjes maksimale të mundshme sipas skenarit të rënduar;

c) frekuencës së humbjes maksimale të mundshme sipas skenarit të rënduar;

d) ndikimit jofinanciar (humbjes reputacionale, sipas klasave të përcaktuara në metodologji);

e) cilësisë së kontrollit (sipas klasave të përcaktuara në metodologji).

5. Kontrollat e parashikuara në shkronjën “d”, të pikës 3 të këtij neni, për çdo proces/nënproces, i nënshtrohen një procesi raportimi të formalizuar. Raportimet dhe rezultatet e kontrolleve duhet të përmbajnë minimalisht informacionin e mëposhtëm:

a) rezultatit e kontrollit sipas një vlerësimi metodologjik të përshkallëzuar në disa klasa (p.sh. e gjelbër/e verdhë/portokalli/e kuqe);

b) vlerën e rezultatit, nëse është e aplikueshme (p.sh. 100%, diferencë 0, ditë në vonesë, po/jo, etj.);

c) një koment të qartë dhe të shkurtër mbi kontrollin e kryer;

d) dokumentacionin që mbështet rezultatit e kontrollit dhe ndihmon eventualisht në hartimin e një plani korrigjues.

6. Efektiviteti i kontrolleve dhe cilësia e ekzekutimit të tyre është objekt i procesit të kontrollit të vazhdueshëm, në mënyrë që subjekti të ushtrojë veprimtarinë e tij në mënyrë të sigurt, në

përputhje me kuadrin e brendshëm rregullativ dhe kuadrin ligjor e rregullativ të Bankës së Shqipërisë.

7. Struktura e pavarur e administrimit të rrezikut operacional planifikon dhe ndjek realizimin e procesit të hartëzimit, dhe vetëvlerësimit të rreziqeve dhe kontrolleve në fuqi, me mbështetjen e organeve drejtuese të subjektit.

8. Procesi i hartëzimit dhe vetëvlerësimit të rreziqeve dhe kontrolleve realizohet nga vetë strukturat përgjegjëse (*owner*) për proceset/nënproceset, në bashkëpunim me strukturën e pavarur të administrimit të rrezikut operacional.

9. Çdo proces/nënproces i nënshtrohet një vlerësimi përfundimtar të rrezikut, të diferencuar në disa klasa dhe të përcaktuar sipas një metodologjie të brendshme të subjektit. Në vlerësimin përfundimtar të shkallës së rrezikut, subjekti mban në konsideratë të paktën kombinimin e elementeve të mëposhtme:

- a) nivelin e humbjeve të pritshme;
- b) shkallën e ndikimit jofinanciar;
- c) cilësinë e kontrollit.

10. Proceset/nënproceset të cilat vlerësohen me rrezik të lartë (kritik), sipas metodologjisë së brendshme të subjektit, janë pjesë e kontrollit të vazhdueshëm. Ata janë objekt i kontrolleve shtesë dhe efektive nga strukturat përgjegjëse (*owner*) të procesit, në bashkëpunim me njësinë e administrimit të rrezikut operacional. Subjekti sigurohet për zbatimin dhe efektivitetin e kontrolleve nëpërmjet raportimeve sipas një frekuence të bashkërenduar.

Neni 23

Analiza e skenarëve

1. Subjekti përdor analiza skenarësh për të vlerësuar ekspozimin ndaj rreziqeve, kryesisht atyre me impakt të lartë financiar dhe probabilitet të ulët për të ndodhur. Nëpërmjet analizës së skenarëve subjekti merr informacion të vlefshëm për shkaqet dhe pasojat e materializimit të ngjarjeve të rëndësishme, rezultate të cilat mund të përdoren në planin e vazhdimësisë së veprimtarisë gjatë testimit

të qëndrueshmërisë operationale (*operational resilience*).

2. Analiza e skenarëve bazohet në vlerësime subjektive, të cilat prodhohen nëpërmjet takimeve të zhvilluara midis strukturës përgjegjëse për administrimin e rrezikut operacional dhe ekspertëve të ndryshëm të aktivitetit të subjektit.

3. Zakonisht analizat e skenarëve përdorin si të dhëna, informacione nga:

- a) baza e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional të subjektit;
- b) informacione të jashtme, nga tregu;
- c) procesi i vetëvlerësimit të rreziqeve;
- d) sistemi i kontrollit të brendshëm;
- e) treguesit e paralajmërimit të hershëm;
- f) analiza e shkakut kryesor (*root-cause*);
- g) analiza e proceseve.

KREU III

TË TJERA

Neni 24

Masat mbikëqyrëse dhe ndëshkimore

Banka e Shqipërisë, në rast të mosplotësimit të kërkesave të kësaj rregulloreje, zbaton masat mbikëqyrëse dhe/ose ndëshkimore të parashikuara në ligjin “Për bankat” dhe në ligjin “Për shërbimet e pagesave”.

Neni 25

Fillimi i efekteve

1. Kjo rregullore i fillon efektet nga data 1 mars 2025.

2. Subjektet, deri në datën 1 mars 2025, marrin masa për plotësimin e kërkesave të rregullores.

Neni 26

Dispozitë e fundit

Anekset bashkëlidhur kësaj rregulloreje janë pjesë përbërëse e saj.

KRYETARI I KËSHILLIT MBIKËQYRËS
Gent Sejko

ANEKSET

Për raportimin e treguesve të paralajmërimit të hershëm në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson aneksin nr. 1, duke ndjekur udhëzimet e parashikuara në aneksin nr. 2 të kësaj rregulloreje.

ANEKS NR.1
TREGUESIT E PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Vlera	Komente
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numër	
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlerë (ALL)	
3	Ankesat e reja të klientëve	Numër	
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numër	
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numër	
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlerë (ALL)	
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindje (%)	
8	Avari/Ndërprerje të programit bazë (core system)	(orë:minuta:sekonda)	
9	Numri i tentativave për <i>hacking</i> / incidenteve kibernetike		
	Niveli 1 i detajimit	Niveli 2 i detajimit	Numër
	Software/program i dëmshëm (Malware)	Ransomware	
		Trojan horse	
		Virus	
		Worm	
		Spyware/ Adware	
		Mobile malware	
	Sulmet e inxhinierisë sociale (Social Engineering)	Phishing	
		Spear Phishing	
		Pretexting	
		Cyber squatting	
	Sulme nga punonjës ose palë të treta që aksidentalisht dhe/ose qëllimisht keqpërdorin të drejtat e aksesit (Insider/ Third Party Provider Event and/ or Misuses of access rights)	Accidental misuse of access rights	
		Intentional misuse of access rights by service provider	
		Intentional misuse of access rights by insider	
		Policy violation (Insider/ TPP)	
	Akses i paaautorizuar i qëllimshëm (Unauthorised Access intentional)	Brute force attack	
		Malicious script injection and/ or OS commanding	
		SQL Injection	
		Other exploited vulnerability	
		Information exposure	
	Sulm me shërbim të refuzuar/mohim shërbimi (Denial of Service Attack)	DoS attack	
		DDoS attack	
	Ngjarje të tjera të sigurisë kibernetike (Other Cyber Security Event)	Defacement	
		Brand Abuse on Mass and Social Media	

		Libel of persons on Mass and Social Media	
		Vulnerability Scan	
10	Numri i tentativave të suksesshme për incidente me natyrë kibernetike të <i>hacking</i> /incidenteve kibernetike		
	Niveli 1 i detajimit	Niveli 2 i detajimit	Numër
	Software/program i dëmshëm (Malware)	Ransomware	
		Trojan horse	
		Virus	
		Worm	
		Spyware/ Adware	
		Mobile malware	
	Sulmet e inxhinierisë sociale (Social Engineering)	Phishing	
		Spear Phishing	
		Pretexting	
		Cyber squatting	
	Sulme nga punonjës ose palë të treta që aksidentalisht dhe/ose qëllimisht keqpërdorin të drejtat e aksesit (Insider/ Third Party Provider Event and/ or Misuses of access rights)	Accidental misuse of access rights	
		Intentional misuse of access rights by service provider	
		Intentional misuse of access rights by insider	
		Policy violation (Insider/ TPP)	
	Akses i paautorizuar i qëllimshëm (Unauthorised access intentional)	Brute force attack	
		Malicious script injection and/ or OS commanding	
		SQL Injection	
		Other exploited vulnerability	
		Information exposure	
	Sulm me shërbim të refuzuar/mohim shërbimi (Denial of Service Attack)	DoS attack	
		DDoS attack	
	Ngjarje të tjera të sigurisë kibernetike (Other Cyber Security Event)	Defacement	
		Brand Abuse on Mass and Social Media	
		Libel of persons on Mass and Social Media	
		Vulnerability Scan	
	11	Disponueshmëria e ATM-ve (uptime ratio)	Përqindje (%)
12	Karta nën investigim	Numër	
13	Rekomandimet e kontrollit të brendshëm të pa përmbushura brenda afatit	Numër	
14	Procedura, politika dhe rregullore të papërditësuara	Përqindje (%)	
15	Projekte që nuk janë mbyllur brenda afatit të përcaktuar nga subjekti	Përqindje (%)	
16	Numri i rasteve të identifikuara si mashtrim	Numër	

17	Thyerja e limiteve të brendshme të mbajtjes së <i>cash</i> -it në degë	Numër	
18	Numri i transfertave të gabuara në nisje (<i>outgoing</i>)	Numër	
19	Numri i kolateraleve hipotekare të regjistruar të cilëve iu ka mbaruar afati i sigurimit	Numër	
20	Kredi të reja me probleme	Përqindje (%)	
21	<i>Outsourcing</i> kritik pa kryer vlerësim vjetor të rrezikut të sigurisë së informacionit dhe vazhdimësisë së biznesit	Numër	
22	Numri i ngjarjeve kur mbulimi i fondeve të klientëve bie nën nivelin 100%*	Numër	
23	Vlera maksimale e shumës së fondeve të klientëve, e pambrojtur (<i>safeguarding</i>) sipas kërkesave ligjore e rregullative*	Vlerë (ALL)	

* Kërkesë e aplikueshme vetëm për institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike.

ANEKS NR.2

UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E TREGUESVE TË PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Përshkrimi
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numri i çështjeve të reja ligjore të hapura gjatë periudhës raportuese, në të cilat përfshihet subjekti dhe të cilat përmbajnë elemente të rrezikut operacional. Përfshihen çështjet e tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të rrezikut operacional.
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlera e humbjes së pritshme e vlerësuar nga vetë subjekti në lidhje me çështjet ligjore të treguesit nr. 1. Përfshihen kostot e çështjeve të tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të rrezikut operacional.
3	Ankesat e reja të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët apo palë të treta gjatë tremujorit, të marra nëpërmjet të gjitha kanaleve të komunikimit të vëna në dispozicion nga subjekti (shkresë formale, <i>email</i> , rrjete sociale etj.). Përfshihen të gjitha ankesat e marra gjatë tremujorit, qofshin ato të mbyllura, të refuzuara apo të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët, grupet e klientëve apo publiku, që rezultojnë ende të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numri i gjobave të vendosura subjektit nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë bankare dhe/ose financiare.
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlera e gjobave të vendosura nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë bankare dhe/ose financiare.
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindja e qarkullimit të punonjësve të të gjitha kategorive gjatë periudhës raportuese. Përfshihen punonjësit me kohë të plotë dhe kohë të pjesshme. $Q = L / (P) * 100, (P) = (P_0 + P_1) / 2$ ku: Q – qarkullimi i punonjësve; L – numri i punonjësve të larguar gjatë periudhës së raportimit; (P) – numri mesatar i punonjësve gjatë periudhës së raportimit; P ₀ – numri i punonjësve në fillim të periudhës së raportimit; P ₁ – numri i punonjësve në fund të periudhës së raportimit.
8	Avari/Ndërprerje të programit bazë (<i>core system</i>)	Kohëzgjatja e ndërprerjeve të paplanifikuara të programit bazë të subjektit gjatë tremujorit, e shprehur sipas formatit (<i>orë:minuta:sekonda</i>).
9	Numri i tentativave për <i>hacking</i> / incidenteve kibernetike	
	Niveli 2 i detajimit	Përshkrimi

	<i>Ransomware</i>	Lloj <i>malware</i> që kufizon aksesin në pajisjen e infektuar dhe kërkon shpërblim për të hequr kufizimin.
	<i>Trojan horse</i>	Lloj <i>malware</i> që funksionimin e tij e fsheh brenda një programi tjetër, në dukje i dobishëm dhe i padëmshëm.
	<i>Virus</i>	Lloj <i>malware</i> që është në gjendje të kopjojë veten e vet dhe të përhapet në kompjuterë të tjerë. Viruset mund të përdoren për të vjedhur informacione, për të dëmtuar kompjuterët, për të vjedhur para, për të dhënë më shumë reklama etj.
	<i>Worm</i>	Një program që përsëritet dhe shkatërron të dhënat dhe skedarët në kompjuter. Në ndryshim nga virusi, ai nuk ka nevojë të lidhet me programe të tjera të ekzekutueshme për t'u përhapur.
	<i>Spyware/ Adware</i>	Është një lloj <i>malware</i> që gjeneron reklama automatikisht. <i>Adware</i> mund të lidhet me <i>spyware</i> dhe të gjurmojnë aktivitetin e përdoruesit dhe të vjedhin informacion.
	<i>Mobile malware</i>	<i>Software</i> keqdashës që sulmon pajisjet celulare ose mundëson teknologjinë me valë (<i>wireless</i>), duke shkaktuar bllokim të pajisjes, humbje të të dhënave ose vjedhje të informacionit.
	<i>Phishing</i>	Përpjekja për të marrë informacione të ndjeshme si emrat e përdoruesve, fjalëkalimet dhe informacionet e kartës së kreditit, duke pretenduar se është subjekt i besueshëm në një komunikim elektronik (p.sh. përmes një <i>email</i>).
	<i>Spear Phishing</i>	Përpjekje/Sulme të drejtpërdrejta për të mashtruar individë ose kompani specifike.
	<i>Pretexting</i>	Krijimi dhe përdorimi i një skenari të shpikur (preteksti) për të përfshirë një përdorues të caktuar, në mënyrë të tillë që të rrisë shanset për të zbuluar informacionin ose për të vepruar në mënyra të pamundura në rrethana normale.
	<i>Cyber squatting</i>	Një regjistrim spekulativ i një domeni interneti që korrespondon me emrin e markës, shërbimit ose produktit të dikujt tjetër.
	<i>Accidental misuse of access rights</i>	Shkelje aksidentale/e paqëllimshme e të drejtave të aksesit në sistem me mundësi rrjedhjeje të mundshme të të dhënave dhe/ose korrupsion të të dhënave.
	<i>Intentional misuse of access rights by service provider</i>	Keqpërdorim i qëllimshëm i të drejtave të aksesit nga ofruesi i shërbimit.
	<i>Intentional misuse of access rights by insider</i>	Keqpërdorim i qëllimshëm i të drejtave të aksesit nga personat e brendshëm.
	<i>Policy violation (Insider/ TPP)</i>	Shkelje e politikës (personat e brendshëm/ofrues nga palë të treta).
	<i>Brute force attack</i>	Sulm i sforcuar.
	<i>Malicious script injection and/or OS commanding</i>	Futja e një skripti me qëllim të dëmshëm dhe/ose komandimi i OS.
	<i>SQL Injection</i>	Injeksioni SQL.
	<i>Other exploited vulnerability</i>	Dobësi e ekspozuar e <i>software</i> për të marrë akses të paautorizuar në sistemet e informacionit.
	<i>Information exposure</i>	Ekspozimi i informacionit.
	<i>DoS attack</i>	Sulm i krijuar për pamundësi përdorimi, për të mbyllur ose ndërprerë një rrjet, <i>website</i> ose shërbim.
	<i>DDoS attack</i>	Sulmi DoS në të cilin burimi i sulmit përbëhet nga adresa të shumta IP.
	<i>Defacement</i>	Sulm në një faqe interneti që ndryshon pamjen vizuale të faqes së internetit.
	<i>Brand Abuse on Mass and Social Media</i>	Një lloj ngjarjeje ku sulmuesit regjistrojnë profile të rreme në mediat sociale me emrin e kompanisë dhe/ose të drejtuesve.
	<i>Label of persons on Mass and Social Media</i>	Lloji i ngjarjes në të cilën sulmuesit përhapin informacion të rremë/shpifës në mediat sociale me qëllim dëmtimin e imazhit dhe reputacionit të individit (p.sh. drejtuesve) dhe të kompanisë.
	<i>Vulnerability Scan</i>	Teknikë e përdorur për të identifikuar dobësitë e sigurisë në një sistem kompjuterik (nganjëherë cënueshmëria e aktiviteteve të skanimit mund të çojë në një shërbim ose një mosfunksionim/kohë të mosfunksionimit të procesit).
10	Numri i tentativave të suksesshme për incidente me natyrë kibernetike të <i>backing</i> /incidenteve kibernetike	Sipas shpjegimit të dhënë në treguesin nr.9.
11	Disponueshmëria e ATM-ve (<i>uptime ratio</i>)	Përqindja e ATM-ve funksionale. Kërkohej të raportohet mesatarja e funksionimit/disponueshmërisë në përqindje të ATM-ve gjatë periudhës së raportimit, pavarësisht se periodiciteti i matjes mund të jetë i ndryshëm ndërmjet subjekteve. <i>Shembull indikator</i> : Nëse një ATM është funksionale për 23 orë nga 24 orë në ditë, koeficienti i disponueshmërisë do të jetë $(23/24)*100=95.83\%$. E njëjta logjikë ndiqet për raportimin tremujor. Për qëllime të këtij treguesi do të llogaritet disponueshmëria e të gjitha ATM-ve të subjektit për periudhën e raportimit (tremujorin).
12	Karta nën investigim	Numri i kartave të raportuara që janë nën një investigim të justifikuar nga subjekti, për shkak të arsyeve të mashtrimit që lidhen me to gjatë tremujorit (të gjitha llojet e kartave). Nuk përfshihen kartat e humbura, të vjedhura apo ato të riprintuara për arsye të tjera (për shembull riprintime për arsye dëmtimi).
13	Rekomandimet e kontrollit të brendshëm të papërbushura brenda afatit	Rekomandime të njësisë së kontrollit të brendshëm, të cilat kanë kaluar afatin përfundimtar të plotësimit/përbushjes në periudhën e raportimit.

14	Procedura, politika dhe rregullore të papërditësuara	Numri i procedurave që iu ka kaluar afati i rishikimit sipas politikave të brendshme të bankës ndaj totalit të procedurave dhe rregulloreve (në %).
15	Projekte që nuk janë mbyllur brenda afatit të përcaktuar nga subjekti	Numri i projekteve të cilave iu ka kaluar afati, ndaj totalit të projekteve në vazhdimësi (në %). Në numërues përfshihet numri i projekteve të cilat e kanë kaluar afatin përfundimtar të përmbyshjes, për shkak të vonesave, joefikasitetit apo mosmonitorimit të projekteve, etj. dhe kostoja aktuale e të cilave tejkalon buxhetin vjetor për projektet >20%. <i>Shënim:</i> Në raportim do të përfshihen edhe ato projekte që subjekti i konsideron që kanë impakt direkt në drejtim të sistemeve të kontrollit dhe efektivitetit të saj, edhe pse impakti financiar mund të jetë < 20%.
16	Numri i rasteve të identifikuar si mashtrim	Numri i rasteve të identifikuar si mashtrim nga subjekti gjatë periudhës së raportimit. Nga ky tregues përjashtohen mashtrimet me kartat.
17	Thyerja e limiteve të brendshme të mbajtjes së <i>cash</i> -it në degë	Numri i rasteve të identifikuar të thyerjes së limiteve në fund të ditës për <i>cash</i> -in e mbajtur në degë gjatë periudhës së raportimit.
18	Numri i transfertave të gabuara në nisje (<i>outgoing</i>)	Numri total i transfertave (kombëtare dhe ndërkombëtare) në nisje, të kthyera mbrapsht ose të sistemuara, për shkak të gabimeve të realizuara gjatë periudhës raportuese. Në raportim do të përfshihen të gjitha rastet e procesuara gabim nga subjekti, përjashtuar rastet kur gabimi vjen nga klienti.
19	Numri i kolateraleve hipotekare të regjistruar të cilëve iu ka mbaruar afati i sigurimit	Numri i kolateraleve hipotekare për individë dhe biznese të cilëve iu ka mbaruar afati i sigurimit dhe janë të detyrueshëm për t'u siguruar.
20	Kredi të reja me probleme	Numri i kredive të reja me probleme ndaj numrit total të kredive të reja të disbursuara gjatë periudhës raportuese (në %). Në numërues përfshihen kreditë e reja me probleme për të cilat nuk kanë kaluar 90 ditë nga momenti i pagesës.
21	<i>Outsourcing</i> kritik pa kryer vlerësim vjetor të rrezikut të sigurisë së informacionit dhe vazhdimësisë së biznesit	Numri i ofruesve të shërbimeve me palë të treta (<i>outsourcing</i>) të vlerësuar si kritike nga subjekti, për të cilët nuk është kryer vlerësim vjetor i sigurisë së informacionit dhe vazhdimësisë së biznesit, në datën e mbylljes së periudhës raportuese.
22	Numri i ngjarjeve kur mbulimi i fondeve të klientëve bie nën nivelin 100%*	Numri i ngjarjeve kur mbulimi i fondeve të klientëve bie nën nivelin 100%. Llogaritja e treguesit për qëllime të këtij raportimi realizohet në bazë ditore për periudhën e raportimit.
23	Vlera maksimale e shumës së fondeve të klientëve, e pambrojtur (<i>safeguarding</i>) sipas kërkesave ligjore e rregullative*	Vlera maksimale e shumës së fondeve të klientëve, e pambrojtur (<i>safeguarding</i>) sipas kërkesave ligjore e rregullative, pra vlera më e lartë e fondeve e pambrojtur, që është evidentuar gjatë periudhës raportuese.

* Kërkesë e aplikueshme vetëm për institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike.

Për raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson regjistrin sipas aneksit nr. 3, duke ndjekur udhëzimet e aneksit nr. 4 dhe njëkohësisht zbaton parashikimet e pikës 3, të nenit 20 të rregullores.

Për ngjarje të cilat kanë zgjatur për më shumë se një periudhë raportuese dhe për rrjedhojë janë raportuar në periudha të mëparshme, subjekti përdor të njëjtin numër identifikimi në qelizën përkatëse të regjistrit dhe informacionin për ngjarjen e paraqet për periudhën raportuese.

Plotësimi i të gjitha fushave të aneksit është i detyrueshëm për çdo ngjarje të regjistruar, përveç fushës “data e rikuperimit” dhe “vlera e rikuperuar”, plotësimi i të cilave do të kryhet kur ka informacion në lidhje me to. Fusha e komenteve rekomandohet, por nuk është e detyrueshme për t’u plotësuar.

Plotësimi i fushave të datës së rikuperimit dhe vlerës së rikuperimit do të shoqërohet me plotësimin e detyrueshëm edhe të fushave “numri i identifikimit të ngjarjes” dhe “përshkrimi i ngjarjes”.

ANEKS NR. 3
REGJISTRI I NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Numri i identifikimit	Përshkrimi	Njësia raportuese	Data e ndodhjes (d.m.v)	Data e identifikimit (d.m.v)	Data e kontabilizimit (d.m.v)	Lloji i ngjarjes (Niveli 1)	Lloji i ngjarjes (Niveli 2)	Lloji i ngjarjes (Niveli 3)	Linja e biznesit (Niveli 1)	Linja e biznesit (Niveli 2)	Efekti financiar	Shkaku (Niveli 1)	Shkaku (Niveli 2)	Vlera e humbjes bruto/ fillestare (lekë)	Data e rikuperimit	Vlera e rikuperuar	Ngjarje kushtare	Komente

ANEKS NR. 4
UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E REGJISTRIT TË NGJARJEVE TË RREZIKUT
OPERACIONAL

Kolona	Udhëzime për plotësimin
Numri i identifikimit	Plotësohet numri i identifikimit të ngjarjes i përdorur nga subjekti në regjistrin e brendshëm të ngjarjeve të rrezikut operacional.
Përshkrimi	Plotësohet përshkrimi i çdo ngjarje të regjistruar në këtë regjistrë. Subjekti nuk duhet të përfshijë informacione të cilat janë subjekt i ligjit “Për mbrojtjen e të dhënave personale”.
Njësia raportuese	Plotësohet emri i njësisë që ka raportuar ngjarjen.
Data e ndodhjes	Plotësohet data e ndodhjes ose data e fillimit të ndodhjes së ngjarjes, për ato ngjarje të cilat kanë zgjatur efektin e tyre në kohë.
Data e identifikimit	Plotësohet data e identifikimit të ngjarjes nga punonjësit e subjektit.
Data e kontabilizimit	Plotësohet data në të cilën ngjarja është regjistruar në pasqyrat financiare të subjektit.
Lloji i ngjarjes (Niveli 1)	Klasifikimi i llojit të ngjarjes sipas nivelit 1 të detajimit, siç paraqitet në aneksin nr. 6 të kësaj rregulloreje.
Lloji i ngjarjes (Niveli 2)	Klasifikimi i llojit të ngjarjes sipas nivelit 2 të detajimit, siç paraqitet në anekset nr. 7-13 të kësaj rregulloreje.
Lloji i ngjarjes (Niveli 3)	Klasifikimi i llojit të ngjarjes sipas nivelit 3 të detajimit, siç parashikohet në anekset nr. 7-13 të kësaj rregulloreje. Subjekti, duke ndjekur udhëzimet sipas kuadrit të brendshëm rregullativ, mund të përdorë edhe ndarje të tjera për nivelin e tretë të llojit të ngjarjeve.
Linja e biznesit (Niveli 1)	Klasifikimi i ngjarjes sipas linjës së biznesit të nivelit 1 të detajimit, siç paraqitet në aneksin nr. 14 të kësaj rregulloreje.
Linja e biznesit (Niveli 2)	Klasifikimi i ngjarjes sipas linjës së biznesit të nivelit 2 të detajimit, siç paraqitet në aneksin nr. 14 të kësaj rregulloreje. Subjekti, duke ndjekur udhëzimet sipas kuadrit të brendshëm rregullativ, mund të përdorë edhe ndarje të tjera për nivelin e dytë të linjës së biznesit.
Efekti financiar	Efekti financiar plotësohet me një nga opsionet e parashikuara në aneksin nr. 15 të rregullores. Efektet e tjera financiare të parashikuara në nenin 20, pika 3, shkronja “e” të rregullores, vlejnë vetëm për qëllime të brendshme të subjektit.
Shkaku (Niveli 1)	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
Shkaku (Niveli 2)	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
Vlera e humbjes bruto/fillestare (lekë)	Plotësohet humbja fillestare/bruto e çdo ngjarje të ndodhur në këtë regjistrë. Regjistrohet vlera absolute/pozitive dhe në asnjë rast nuk plotësohen vlera negative.
Data e rikuperimit	Plotësohet data në të cilën është kontabilizuar vlera e rikuperimit.
Vlera e rikuperuar	Plotësohet çdo vlerë e rikuperuar nga humbja fillestare. Vlera e rikuperuar regjistrohet në këtë qelizë dhe nuk prek vlerën e regjistruar në qelizën e humbjes bruto/fillestare.
Ngjarje kufitare (<i>boundary event</i>)	Plotësohet me një nga fjalët: “JO” ose “Rreziku i kredisë” ose “Rreziku i tregut”. <i>Sqarim:</i> me shënimin “rreziku i kredisë” ose “rreziku i tregut” plotësohet vetëm kur ngjarja operationale vjen nga ngjarje të lidhura me rrezikun e kredisë ose atë të tregut (<i>boundary events</i>). Në çdo rast tjetër do regjistrohet “JO”.
Komente	Plotësohet me çdo koment të vlefshëm mbi ngjarjen.

ANEKS NR. 5
KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS SHKAKUT, NIVELI 1 DHE 2 I DETAJIMIT

Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1	Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2
Njerëzit/punonjësit	Shkaqe aksidentale (njerëz)
	Mungesë e trajnimit/kompetencës së mjaftueshme
	Niveli i pamjaftueshëm i burimeve njerëzore
	Role dhe përgjegjësi joefektive
	Komunikim i gabuar
	Kulturë joefektive
Dështim i proceseve	Keqdashje
	Dështim në dizajnimin e procedurës/procesit
	Dështim në implementimin e procedurës/procesit
	Keqadministrim i projekteve/ndryshimeve
Faktorë të jashtëm	Dështim i qeverisjes
	Fatkeqësi natyrore
	Keqdashje
	Terrorizëm/sulme të jashtme (me përjashtim të sulmeve kibernetike)
	Mjedisi (me përjashtim të fatkeqësive natyrore)
	Destabilizim gjeopolitik/ekonomik/social
Sistemet	Mjedisi rregullator dhe legjislativ
	Probleme me funksionalitetin

Probleme me performancën/kapacitetin
Mungesë mirëmbajte/suporti
Padisponueshmëri
Testim/zhvillim i papërshtatshëm
Probleme gjatë lancimit/nxjerrjes në përdorim
Probleme konfigurimi
Probleme me ruajtjen/memorien dhe shkatërrimin e të dhënave
Shfrytëzimi i vulnerabiliteteve të lidhura me sigurinë e informacionit
Çështje të lidhura me teknologjinë
Probleme planifikimi

ANEKS NR. 6

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 1 I DETAJIMIT

Kodi	Ndarje sipas nivelit 1	Përshkrimi
EL1	Mashtrimi i brendshëm	Mashtrimi i brendshëm lidhet me ushtrimin e veprimtarive të paautorizuara, vjedhje dhe/ose mashtrime që përfshijnë të paktën një punonjës të subjektit.
EL2	Mashtrimi i jashtëm	Mashtrimi i jashtëm i referohet mashtrimeve dhe/ose vjedhjeve që kryhen nga një palë e tretë jashtë subjektit.
EL3	Praktikat e punësimit dhe të sigurisë në punë	Kjo kategori i referohet ngjarjeve që lidhen me marrëdhëniet e punonjësve, sigurisë së mjediseve të punës, si dhe diversitetit/diskriminimit.
EL4	Klientët, produktet dhe praktika të veprimtarive	Në këtë kategori, humbjet operationale lindin si pasojë e një dështimi për të përmbushur një detyrim të klientit, ose nga natyra dhe projektimi i produktit.
EL5	Dëmtime fizike të aktiveve	Kjo kategori i referohet ngjarjeve të cilat lidhen me humbjen apo dëmtimin e aktiveve nga fatkeqësitë natyrore apo ngjarje të tjera.
EL6	Ndërprerja e aktivitetit dhe dështimi i sistemeve	Kjo kategori i referohet humbjeve që vijnë nga ndërprerja e biznesit ose dështimet e sistemit.
EL7	Ekzekutimi, shpërndarja dhe administrimi i proceseve	Kjo kategori përfshin ngjarjet e rrezikut që lidhen me përpunimin e transaksioneve ose me administrimin e proceseve dhe të marrëdhënieve me palë të treta.

ANEKS NR. 7

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL1) mashtrimi i brendshëm

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL1.1	Veprime të paautorizuara	EA1.1.1	Transaksione të paraportuara (qëllimisht)
		EA1.1.2	Shpërdorim i detyrës, aktivitete të paautorizuara
		EA1.1.3	Ngatërresë/Mospërputhje e pozicionit (qëllimisht)
EL1.2	Vjedhje dhe mashtrim (i brendshëm)	EA1.2.1	Mashtrim/mashtrim me kreditë/mashtrim me depozitat
		EA1.2.2	Vjedhje/zhvatje/përvetësim/grabitje
		EA1.2.3	Keqpërdorim i pronës së subjektit
		EA1.2.4	Shkatërrim i qëllimshëm i aseteve
		EA1.2.5	Falsifikim
		EA1.2.6	Mashtrim me çeqet
		EA1.2.7	Korrupsion
		EA1.2.8	Falsifikim/përvetësim i llogarisë
		EA1.2.9	Mospërputhshmëri me taksat/evazion fiskal
		EA1.2.10	Shantazhe/ryshfete ose dështim për t'iu përmbajtur rregullave në rastet e përfitimeve (dhurata dhe ftesat e dhëna dhe të marra)
		EA1.2.11	Keqpërdorim i llogarive (qëllimisht)

ANEKS NR. 8

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL2) Mashtrimi i jashtëm

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL2.1	Vjedhje dhe mashtrim (i jashtëm)	EA2.1.1	Vjedhje/grabitje
		EA2.1.2	Falsifikim
		EA2.1.3	Mashtrim me çeqet
EL2.2	Siguria e sistemit (mashtrim i jashtëm)	EA2.2.1	Dëmtime nga sulmet kibernetike (<i>hacking</i>)
		EA2.2.2	Vjedhje dhe publikim i të dhënave konfidenciale

ANEKS NR. 9

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL3) Praktikët e punësimit dhe të sigurisë në punë

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL3.1	Marrëdhëniet me punonjësit	EA3.1.1	Problematika lidhur me kompensime, përfitime dhe shkëputje nga puna
		EA3.1.2	Aktivitetet (greva, protesta) të organizuara të punonjësve
EL3.2	Mjedisi i sigurt	EA3.2.1	Detyrime/përgjegjësi të përgjithshme lidhur me sigurinë në punë
		EA3.2.2	Problematika të rregullores së sigurisë dhe shëndetit
		EA3.2.3	Kompensime për punonjësit
EL3.3	Diversiteti dhe diskriminimi	EA3.3.1	Të gjitha llojet e diskriminimit

ANEKS NR. 10

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL4) Klientët, produktet dhe praktika të veprimtarive

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL4.1	Përshtatshmëria, publikimi dhe mirëbesimi	EA4.1.1	Thyerje të rregullave, të mirëbesimit
		EA4.1.2	Problematika në përshtatshmërinë dhe zbulimin e të dhënave të klientit, etj.
		EA4.1.3	Shkelje e masave mbrojtëse për publikimin e të dhënave të klientëve
		EA4.1.4	Shkelje e privatësisë
		EA4.1.5	Praktika të papërshtatshme shitjeje
		EA4.1.6	Abuzim me të drejtat e llogarisë
		EA4.1.7	Shpërdorim i informacionit konfidencial
		EA4.1.8	Detyrim/përgjegjësi e huadhënësit (<i>lender liability</i>)
EL4.2	Praktika të papërshtatshme biznesi dhe tregu	EA4.2.1	<i>Antitrust</i>
		EA4.2.2	Praktika të papërshtatshme të biznesit
		EA4.2.3	Reklamim manipulues
		EA4.2.4	Tregtim i brendshëm (<i>insider trading</i>)
		EA4.2.5	Aktivitetet i palicencuar
		EA4.2.6	Pastrim parash
EL4.3	Mangësitë e produktit	EA4.3.1	Produkte defektive
		EA4.3.2	Gabime në modele
EL4.4	Seleksionimi, sponsorizimi/financimi dhe ekspozimi	EA4.4.1	Dështim për të investiguar klientin sipas udhëzimeve/ rregulloreve/ mungesë e njohjes së klientit
		EA4.4.2	Tejkalim i limiteve të ekspozimit të klientëve
EL4.5	Aktivitetet këshilluese	EA4.5.1	Mosmarrëveshje mbi performancën e aktivitetet këshilluese

ANEKS NR. 11

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL5) Dëmtime fizike të aktiveve

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL5.1	Ngjarje katastrofike dhe të tjera	EA5.1.1	Humbje nga katastrofa natyrore
		EA5.1.2	Humbje njerëzore nga ngjarje madhore si terrorizëm, vandalizëm etj.

ANEKS NR. 12

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL6) Ndërprerja e aktivitetit dhe dështimi i sistemeve

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL6.1	Sistemet	EA6.1.1	<i>Hardware</i>
		EA6.1.2	<i>Software</i>
		EA6.1.3	Telekomunikacioni
		EA6.1.4	Dështime të utilitetet (energji, transporti...)

ANEKS NR. 13

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LLOJIT, NIVELI 2 DHE 3 I DETAJIMIT

Lloji i ngjarjes: (EL7) Ekzekutimi, shpërndarja dhe administrimi i proceseve

Kodi	Ndarje sipas nivelit 2	Kodi	Ndarje sipas nivelit 3
EL7.1	Njohja, ekzekutimi dhe mirëmbajtja e transaksioneve	EA7.1.1	Komunikim i gabuar
		EA7.1.2	Gabime në regjistrimin e të dhënave, mirëmbajtje dhe gabime në ngarkim (<i>loading</i>)
		EA7.1.3	Dështim në përbushjen e afateve apo përgjegjësi
		EA7.1.4	Keqfunksionim i modeleve/sistemeve
		EA7.1.5	Gabime në kontabilizim
		EA7.1.6	Keqfunksionim i detyrave të tjera
		EA7.1.7	Dështim gjatë vendosjes në përdorim (<i>delivery failure</i>)
		EA7.1.8	Dështim në administrimin e kolateralit
		EA7.1.9	Mangësi në mirëmbajtjen e të dhënave referuese
EL7.2	Monitorimi dhe raportimi	EA7.2.1	Dështim në përputhshmërinë me kërkesat për raportim (raporte financiare ose rregullatore)
		EA7.2.2	Raportime të jashtme të papërshtatshme (humbje të ndodhura)
EL7.3	Regjistrimi i klientëve dhe dokumentimi	EA7.3.1	Pëlqimi i klientit/mungesa e refuzimit
		EA7.3.2	Mungesa e dokumenteve ligjore/të paplotësuar
EL7.4	Menaxhimi i llogarive të klientëve	EA7.4.1	Akses i paaprovuar dhënë llogarive të klientëve
		EA7.4.2	Regjistrim i pasaktë i klientëve
		EA7.4.3	Humbje apo dëmtim i aseteve të klientëve si pasojë e neglizhencës
EL7.5	Palët e treta tregtare	EA7.5.1	Keqperformancë e palëve të treta joklientë
		EA7.5.2	Mosmarrëveshje të ndryshme kundrejt palëve të treta joklientë
EL7.6	Shitësit dhe furnitorët	EA7.6.1	Mosmarrëveshje me shitësit dhe furnitorët

ANEKS NR. 14

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS LINJËS SË BIZNESIT. NIVELI 1 DHE 2 I DETAJIMIT

Kodi	Ndarje sipas nivelit 1	Kodi	Ndarje sipas nivelit 2
BL1	Financat e korporatave	BL1.1	Financat e korporatave
		BL1.2	Financat lokale dhe të qeverisë qendrore
		BL1.3	Shërbime bankare tregtare (<i>merchant banking</i>)
		BL1.4	Shërbime këshilluese
BL2	Veprime me thesarin	BL2.1	Tregtimi
		BL2.2	Tregtimi për llogari të vet (<i>market making</i>)
		BL2.3	Pozicioni i pronarit (<i>proprietary positions</i>)
		BL2.4	Veprime me thesarin
BL3	Veprimtari bankare me pakicë (<i>retail</i>)	BL3.1	Veprimtari bankare me pakicë (<i>retail</i>)
		BL3.2	Shërbime bankare të personalizuar (<i>private banking</i>)
		BL3.3	Shërbimet e kartave
BL4	Veprimtari bankare e financiare	BL4.1	Ndërmjetësim në tregjet ndërbankare
BL5	Pagesat dhe shlyerjet	BL5.1	Klientë të jashtëm
BL6	Shërbime si agjent	BL6.1	Ruajtje e instrumenteve financiare
		BL6.2	Administrim dhe marrje në kujdestari e instrumenteve financiare
BL7	Administrim aktiveve	BL7.1	Administrim i fondeve
		BL7.2	Forma të tjera të administrimit të aktiveve
BL8	Ndërmjetësim me pakicë	BL8.1	Ndërmjetës financiar me pakicë (<i>retail</i>)

Shënim: Subjekti duhet të përcaktojë kritere të veçanta në kuadrin e brendshëm rregullativ për kategorizimin e ngjarjeve sipas linjave të biznesit. Kriteret duhet të rishikohen dhe të përshtaten për aktivitetet e reja apo/dhe për çdo ndryshim të biznesit dhe të rreziqeve, që ndërmerr subjekti.

Parimet për kategorizimin e linjave të biznesit sipas aneksit nr. 14 të kësaj rregulloreje janë:

a) të gjitha veprimtaritë duhet të kategorizohen/përfshihen plotësisht në linjat e biznesit të përcaktuara në aneksin nr. 14;

b) çdo veprimtari e cila nuk mund të kategorizohet lehtë në kuadrin e linjave të biznesit, por që përbën një funksion ndihmës për një veprimtari të përfshirë në këtë kuadër linjash, duhet të përfshihet në atë linjë biznesi që mbështet. Subjekti duhet të vendosë kritere objektive për kategorizimin e veprimtarive, në rastin kur veprimtaria ndihmëse mbështet më shumë se një linjë biznesi;

c) nëse një veprimtari nuk mund të kategorizohet në një linjë të veçantë biznesi, subjekti duhet të përdorë njërën nga linjat e biznesit, siç veprohet në rastin e veprimtarive ndihmëse;

d) kategorizimi i veprimtarive në linjat e biznesit, për qëllime të rrezikut operacional, duhet të jetë në përputhje me kategoritë e përdorura për klasifikimin e aktiveve sipas rrezikut të kredisë dhe rreziqeve të tregut;

e) procesi i kategorizimit të veprimtarive sipas linjave të biznesit duhet të jetë subjekt i shqyrtimit të pavarur të kontrollit të brendshëm

ANEKS NR. 15
KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS EFEKTTIT

Kodi	Efekti financiar
ET1	Humbje efektive
ET2	Vendosje provigjionesh
ET3	Humbje të mbetura pezull (<i>pending losses</i>)*
ET4	Humbje të pamaterializuara (<i>near misses</i>)*
ET5	Humbje në kohë (<i>timing losses</i>)*
ET6	Kompensim*

* Këto ngjarje do të raportohen në Bankën e Shqipërisë vetëm nëse janë vlerësuar si kritike nga vetë subjekti. Për sa i përket rubrikës “Humbje në kohë (*timing losses*)”, në Bankën e Shqipërisë do të raportohen vetëm ato ngjarje të vlerësuara si kritike dhe që kanë prekur/ kanë efekt financiar në pasqyrat e të ardhurave dhe shpenzimeve të dy ose më shumë viteve.

ANEKS NR. 16
SHEMBULL I FORMULARIT STANDARD PËR RAPORTIMIN E NGJARJEVE TË
RREZIKUT OPERACIONAL NGA PUNONJËSIT E SUBJEKTTIT

Emri i punonjësit që raporton ngjarjen	
Struktura e punonjësit që raporton ngjarjen	
Përshkrimi i ngjarjes	
Vendndodhja e ngjarjes	
Data e ndodhjes së ngjarjes	
Data e zbulimit të ngjarjes	
Data e kontabilizimit të ngjarjes	
Mënyra e zbulimit të ngjarjes (nga kontrolli, klientët, informuar nga punonjësiti, të tjerë, duke specifikuar)	
Shkaku i ngjarjes	
Vlera bruto e humbjes	
Vlera e mundshme e rikuperimit	
Mënyra e rikuperimit (sigurimi, klienti, kundërpatria, tjetër, duke e specifikuar)	
Vlera e rikuperuar	
Data e rikuperimit	
Vlera neto e humbjes	
Efekti financiar (humbje efektive, humbje të pamaterializuara, etj.)	
Lloji i ngjarjes (sipas anekseve nr.6-13)	
Linja e biznesit (sipas aneksit nr.14)	
Masat e marra	

ANEKS NR. 17
NË VIJIM JEPEN DISA SHEMBUJ TË NGJARJEVE KUFITARE (*BOUNDARY EVENTS*) TË
LIDHURA ME RREZIKUN E KREDISË DHE TË TREGUT:

1. Mashtrim i brendshëm nëpërmjet falsifikimit të të dhënave të kredimarrësit (të dhënat personale, statusin e kredimarrësit, aftësinë paguese, etj.);
2. Aprovim i kredive tek persona të cilët nuk ekzistojnë;
3. Vjedhje e identitetit të klientit;
4. Mbivlerësim i qëllimshëm i kolateralit nga ekspertë të jashtëm;
5. Pamundësi për të mbledhur kreditë e këqija si pasojë e mungesës/mos arkivimit të saktë të dokumentacionit/kontratës;
6. Kolaterale të pasiguruara;
7. Thyerje e qëllimshme e limiteve të thesarit;
8. Gabime gjatë aktivitetit të thesarit (blerje e letrave me vlerë të gabuara, shitje në vend të blerjes, etj.).

VENDIM

Nr. 52, datë 6.11.2024

**PËR DISA NDRYSHIME NË
RREGULLOREN “PËR
ADMINISTRIMIN E RREZIKUT
OPERACIONAL”**

Në bazë dhe për zbatim të nenit 1, pika 4, shkronja “b”, nenit 12, shkronja “a”, dhe të nenit 43, shkronja “c”, të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, i ndryshuar; të nenit 126, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar; dhe të neneve 60, 62 dhe 65, pika 4, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë, me propozimin e Departamentit të Mbikëqyrjes,

VENDOSI:

1. Në rregulloren “Për administrimin e rrezikut operacional”, miratuar me vendimin e Këshillit Mbikëqyrës nr. 3, datë 19.1.2011, e ndryshuar, të bëhen ndryshimet e mëposhtme:

a) Titulli i rregullore ndryshon si vijon:

**“PËR ADMINISTRIMIN E RREZIKUT
OPERACIONAL NGA SUBJEKTET FINAN-
CIARE JOBANKA, SHOQËRITË E KURSIM-
KREDITIT DHE UNIONET E TYRE”;**

b) Përmbajtja e nenit 1, ndryshon si më poshtë:

“Objekti i kësaj rregulloreje është përcaktimi i kërkesave dhe rregullave për administrimin e rrezikut operacional nga subjektet e kësaj rregulloreje.”;

c) Në nenin 2 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. në shkronjën “b”, hiqet togfjalëshi “nenit 57, pika 4 dhe nenit 58, pika 1, shkronja “c” dhe”,

ii. përmbajtja e shkronjës “c”, ndryshon si më poshtë:

“c) neneve 60, 62 dhe 65, pika 4, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”.”;

d) Në nenin 3 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. përmbajtja e pikës 1, ndryshon si më poshtë:

“1. Subjekte të kësaj rregulloreje janë subjektet financiare jobanka, si dhe shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre, të licencuara nga Banka e Shqipërisë.”;

ii. pas pikës 1, shtohen pikat 2 dhe 3 me përmbajtjen e mëposhtme:

“2. Banka e Shqipërisë, bazuar në vlerësimet e saj mbikëqyrëse lidhur me volumin dhe kompleksitetin e veprimtarisë apo nivelin e ekspozimit ndaj rrezikut operacional, mund të vendosë që subjekte financiare jobanka apo shoqëri kursim-krediti të caktuara, që janë subjekte të kësaj rregulloreje, të bëhen subjekte të rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”.

3. Në rastet e parashikuara në pikën 2 të këtij neni, Banka e Shqipërisë njofton subjektin financiar jobankë apo shoqërinë e kursim-kreditit, si dhe përcakton afatin kohor brenda të cilit subjekti duhet të sigurojë plotësimin e kërkesave të rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional nga bankat, institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”.”;

e) Në nenin 4 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. në pikën 1, togfjalëshi “ligjin nr. 8782, datë 3.5.2001, “Për shoqëritë e kursim-kreditit”, i ndryshuar”, zëvendësohet me togfjalëshin “ligjin nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre””,

ii. pika 2 shfuqizohet,

iii. në pikën 3, përmbajtja e shkronjave “c” dhe “d”, ndryshon si më poshtë:

“c) “rrezik strategjik” – është mundësia që të cenohet arritja e objektivave strategjike të subjektit, me pasojë fundore humbje financiare, për shkak të ndryshimeve në mjedisin e biznesit dhe nga vendimet e papërshtatshme të biznesit, zbatimi i gabuar i vendimeve ose mungesa e reagimit ndaj ndryshimeve në mjedisin e biznesit;

d) “rrezik reputacional” – është mundësia që subjekti të pësojë humbje financiare të shkaktuara nga perceptimi negativ nga ana e klientëve, kundërpasive, aksionerëve, investitorëve, mbajtësve të borxhit, tregjeve, palëve të tjera të interesit, rregullatorëve etj., që mund të ndikojnë negativisht në aftësinë e subjektit për të vazhduar të operojë/funksionojë apo për të krijuar marrëdhënie të reja biznesi dhe për të pasur akses të vazhdueshëm në burime financimi (p.sh. nëpërmjet tregjeve ndërbankare, të kapitalit dhe borxhit apo në publikum e gjere);”;

iv. në pikën 3, pas shkronjës “d”, shtohet shkronja “e” me përmbajtjen e mëposhtme:

“e) “marrëveshje me të tretët (outsourcing)” – është një marrëveshje e çdo forme ndërmjet subjektit dhe një pale të tretë (ofruesi shërbimi), sipas së cilës pala e tretë (ofruesi i shërbimit) kryen një proces, një shërbim ose një funksion, që në rast të kundërt do të kryhej nga vetë subjekti.”;

f) Në nenin 5 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. në pikën 1, fjala “*teknika*”, zëvendësohet me fjalën “*mekanizma*” dhe pas togfjalëshit “*vlerësimin, kontrollin*”, shtohet fjala “*, raportimin*”,

ii. në pikën 2, shkronja “b”, fjala “*rreziqe*” zëvendësohet me fjalën “*humbje*” dhe togfjalëshi “*(duke përfaqësuar ato të përcaktuara në aneksin 1 të kësaj rregulloreje)*”, zëvendësohet me togfjalëshin “*, duke konsideruar edhe shembujt e ngjarjeve të rreziqut operacional të parashikuara në aneksin nr. 7 të kësaj rregulloreje*”,

iii. në pikën 2, shkronja “c”, pas togfjalëshit “*vlerësimin, monitorimin*”, shtohet fjala “*, raportimin*”;

g) Në nenin 6 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. titulli i nenit ndryshon në “*Përgjegjësitë e këshillit të administrimit/ mbikëqyrës/ drejtues*”,

ii. në pikat 1, 2 dhe 3, togfjalëshi “*Këshilli Drejtues*”, zëvendësohet me togfjalëshin “*Këshilli i administrimit/ mbikëqyrës/ drejtues*”;

iii. në pikën 2, shkronja “a”, togfjalëshi “*miratimin e politikave dhe procedurave përkatëse*” zëvendësohet me togfjalëshin “*miratimin e politikave përkatëse*”;

h) Në nenin 7 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. titulli i nenit ndryshon në “*Përgjegjësitë e administratorit/ administratorëve*”;

ii. në pikën 1, togfjalëshi “*Drejtoria është përgjegjëse*” zëvendësohet me togfjalëshin “*Administratori është përgjegjës*” dhe togfjalëshi “*Këshilli Drejtues*” zëvendësohet me togfjalëshin “*Këshilli i administrimit/ mbikëqyrës/ drejtues*”;

iii. në pikën 2, togfjalëshi “*Drejtoria, në funksion të administrimit të rreziqut operacional, është përgjegjëse për*”, zëvendësohet me togfjalëshin “*Administratori, në funksion të administrimit të rreziqut operacional, është përgjegjës për*”;

iv. në pikën 2, shkronja “e”, hiqet togfjalëshi “*bankare dhe/ ose*”;

v. në pikën 2, shkronja “g” shfuqizohet;

i) Në nenin 8, pika 5, ndryshon si më poshtë:

“5. Subjektet përcaktojnë metodat dhe teknikat e tyre për identifikimin dhe vlerësimin e rreziqut operacional, duke

konsideruar edhe metodat dhe teknikat që subjektet mund të përdorin për administrimin e rreziqut operacional, të parashikuara në aneksin nr. 6 të kësaj rregulloreje.”;

j) Në nenin 9 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

i. në pikën 2, shkronja “d”, togfjalëshi “*drejtorinë dhe këshillin drejtues*” zëvendësohet me togfjalëshin “*administratorin dhe këshillin e administrimit/ mbikëqyrës/ drejtues*”;

ii. në pikën 3, togfjalëshi “*drejtorinë dhe këshillin drejtues*” zëvendësohet me togfjalëshin “*administratorin dhe këshillin e administrimit/ mbikëqyrës/ drejtues*”;

k) Në nenin 10, pika 2, shkronja “h”, togfjalëshi “*transferimi i funksioneve dhe/ ose përgjegjësi të subjektit të palët e treta*”, zëvendësohet me togfjalëshin “*transferimi i proceseve, shërbimeve ose funksioneve të subjektit të palët e treta (outsourcing)*.”;

l) Përmbajtja e nenit 12, ndryshon si më poshtë:

“Subjektet raportojnë në Bankën e Shqipërisë çdo tre muaj, të dhënat sipas anekseve nr. 1 dhe nr. 3 të kësaj rregulloreje.”;

m) Në nenin 13, togfjalëshi “*ligjin “Për shoqëritë e kursim-kreditit*”, zëvendësohet me togfjalëshin “*ligjin “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre*”.

n) Aneksat 1–7 të rregullores, zëvendësohen me anekset nr.1–nr.7, me përmbajtjen sipas anekseve bashkëlidhur këtij vendimi.

2. Ngarkohet Departamenti i Mbikëqyrjes për ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.

3. Ngarkohen Kabineti i Guvernatorit dhe Departamenti i Kërkimeve me publikimin e këtij vendimi, përkatësisht në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi më datë 1 mars 2025.

KRYETAR
Gent Sejko

ANEKSET

Për raportimin e treguesve të paralajmërimit të hershëm në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson aneksin nr. 1, duke ndjekur udhëzimet e parashikuara në aneksin nr. 2 të kësaj rregulloreje.

ANEKS NR. 1

TREGUESIT E PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Vlera	Komente
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numër	
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlerë (ALL)	
3	Ankesat e reja të klientëve	Numër	
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numër	
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numër	
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlerë (ALL)	
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindje (%)	
8	Avari/ndërprerje të programit bazë (<i>core system</i>) të subjektit	(orë:minuta:sekonda)	
9	Numri i rasteve të identifikuar si mashtrim	Numër	
10	Kredi të reja me probleme	Përqindje (%)	

ANEKSI NR. 2

UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E TREGUESVE TË PARALAJMËRIMIT TË HERSHËM

Nr.	Treguesi	Përshkrimi
1	Numri i çështjeve të reja ligjore	Numri i çështjeve të reja ligjore të hapura gjatë periudhës raportuese, në të cilat përfshihet subjekti dhe të cilat përmbajnë elemente të rrezikut operacional. Përfshihen çështjet e tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të rrezikut operacional.
2	Kostoja e çështjeve ligjore	Vlera e humbjes së pritshme e vlerësuar nga vetë subjekti në lidhje me çështjet ligjore të treguesit nr. 1. Përfshihen kostot e çështjeve të tjera ligjore, të cilat nuk përmbajnë elemente të rrezikut operacional.
3	Ankesat e reja të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët apo palë të treta gjatë tremujorit, të marra nëpërmjet të gjitha kanaleve të komunikimit të vëna në dispozicion nga subjekti (shkresë formale, <i>e-mail</i> , rrjete sociale etj.). Përfshihen të gjitha ankesat e marra gjatë tremujorit, qofshin ato të mbyllura, të refuzuara apo të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
4	Ankesat e hapura të klientëve	Numri i ankesave të ngritura kundër subjektit nga klientët, grupet e klientëve apo publiku, që rezultojnë ende të hapura në fund të periudhës raportuese (tremujorit).
5	Numri i gjobave nga autoritetet	Numri i gjobave të vendosura subjektit nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë financiare.
6	Vlera e gjobave nga autoritetet	Vlera e gjobave të vendosura nga autoritetet e ndryshme gjatë tremujorit, të cilat lidhen me veprimtarinë financiare.
7	Qarkullimi i punonjësve	Përqindja e qarkullimit të punonjësve të të gjitha kategorive gjatë periudhës raportuese. Përfshihen punonjësit me kohë të plotë dhe kohë të pjesshme. $Q = L/(P) \cdot 100, (P) = (P_0 + P_1)/2$ ku: Q – qarkullimi i punonjësve; L – numri i punonjësve të larguar gjatë periudhës së raportimit; (P) – numri mesatar i punonjësve gjatë periudhës së raportimit; P ₀ – numri i punonjësve në fillim të periudhës së raportimit; P ₁ – numri i punonjësve në fund të periudhës së raportimit.
8	Avari/ndërprerje të programit bazë (<i>core system</i>) të subjektit	Kohëzgjatja e ndërprerjeve të paplanifikuara të programit bazë të subjektit gjatë tremujorit, e shprehur sipas formatit (orë:minuta:sekonda).
9	Numri i rasteve të identifikuar si mashtrim	Numri i rasteve të identifikuar si mashtrim nga subjekti gjatë periudhës së raportimit.
10	Kredi të reja me probleme	Numri i kredive të reja me probleme ndaj numrit total të kredive të reja të disbursuara gjatë periudhës raportuese (në %). Në numërues përfshihen kreditë e reja me probleme për të cilat nuk kanë kaluar 90 ditë nga momenti i pagesës.

Për raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional në Bankën e Shqipërisë, subjekti plotëson regjistrin sipas aneksit nr. 3, duke ndjekur udhëzimet e aneksit nr. 4 të kësaj rregulloreje.

Për ngjarje të cilat kanë zgjatur për më shumë se një periudhë raportuese dhe për rrjedhojë janë raportuar në periudha të mëparshme, subjekti përdor të njëjtin numër identifikimi në qelizën përkatëse të regjistrit dhe informacionin për ngjarjen e paraqet për periudhën raportuese.

Plotësimi i të gjitha fushave të aneksit është i detyrueshëm për çdo ngjarje të regjistruar, përveç fushës “data e rikuperimit” dhe “vlera e rikuperuar”, plotësimi i të cilave do të kryhet kur ka informacion në lidhje me to. Fusha e komenteve rekomandohet, por nuk është e detyrueshme për t’u plotësuar.

Plotësimi i fushave të datës së rikuperimit dhe vlerës së rikuperimit do të shoqërohet me plotësimin e detyrueshëm edhe të fushave “numri i identifikimit të ngjarjes” dhe “përshkrimi i ngjarjes”.

ANEKSI NR. 3

REGJISTRI I NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Numri i identifikimit	Përshkrimi	Data e ndodhjes (d.m.v)	Data e kontabilizimit (d.m.v)	Shkaku (niveli 1)	Shkaku (niveli 2)	Vlera e humbjes bruto/ fillestare (lekë)	Data e rikuperimit	Vlera e rikuperuar	Komente

ANEKSI NR. 4

UDHËZIME PËR PLOTËSIMIN E REGJISTRIT TË NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Kolona	Udhëzime për plotësimin
Numri i identifikimit	Plotësohet numri i identifikimit të ngjarjes i përdorur nga subjekti në regjistrin e brendshëm të ngjarjeve të rrezikut operacional.
Përshkrimi	Plotësohet përshkrimi i çdo ngjarjeje të regjistruar në këtë regjistër. Subjekti nuk duhet të përfshijë informacione të cilat janë subjekt i ligjit “Për mbrojtjen e të dhënave personale”.
Data e ndodhjes	Plotësohet data e ndodhjes ose data e fillimit të ndodhjes së ngjarjes, për ato ngjarje të cilat kanë zgjatur efektin e tyre në kohë.
Data e kontabilizimit	Plotësohet data në të cilën ngjarja është regjistruar në pasqyrat financiare të subjektit.
Shkaku (niveli 1)	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
Shkaku (niveli 2)	Plotësohet një nga opsionet e kolonës “Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2” të aneksit nr. 5 të kësaj rregulloreje.
Vlera e humbjes bruto/ fillestare (lekë)	Plotësohet humbja fillestare/bruto e çdo ngjarjeje të ndodhur në këtë regjistër. Regjistrohet vlera absolute/pozitive dhe në asnjë rast nuk plotësohen vlera negative.
Data e rikuperimit	Plotësohet data në të cilën është kontabilizuar vlera e rikuperimit.
Vlera e rikuperuar	Plotësohet çdo vlerë e rikuperuar nga humbja fillestare. Vlera e rikuperuar regjistrohet në këtë qelizë dhe nuk prek vlerën e regjistruar në qelizën e humbjes bruto/ fillestare.
Komente	Plotësohet me çdo koment të vlefshëm mbi ngjarjen.

ANEKSI NR. 5

KLASIFIKIMI I NGJARJES SIPAS SHKAKUT, NIVELI 1 DHE 2 I DETAJIMIT

Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 1	Shkaku i ngjarjes, ndarje sipas nivelit 2
Njerëzit/ punonjësit	Shkaqe aksidentale (njerëz)
	Mungesë e trajnimit/kompetencës së mjaftueshme
	Nivel i pamjaftueshëm i burimeve njerëzore
	Role dhe përgjegjësi joefektive
	Komunikim i gabuar
	Kulturë joefektive
	Keqdashje
Dështim i proceseve	Dështim në dizënjimin e procedurës/procesit
	Dështim në implementimin e procedurës/procesit

Faktorë të jashtëm	Keqadministrim i projekteve/ndryshimeve
	Dështim i qeverisjes
	Fatkeqësi natyrore
	Keqdashje
	Terrorizëm/sulme të jashtme (me përjashtim të sulmeve kibernetike)
	Mjedisi (me përjashtim të fatkeqësive natyrore)
	Destabilizim gjeopolitik/ekonomik/social
	Mjedisi rregullator dhe legjislativ
Sistemet	Probleme me funksionalitetin
	Probleme me performancën/kapacitetin
	Mungesë mirëmbajte/suporti
	Padisponueshmëri
	Testim/zhvillim i papërshtatshëm
	Probleme gjatë lancimit/nxjerrjes në përdorim
	Probleme konfigurimi
	Probleme me ruajtjen/memorien dhe shkatërrimin e të dhënave
	Shfrytëzimi i vulnerabiliteteve të lidhura me sigurinë e informacionit
	Çështje të lidhura me teknologjinë
	Probleme planifikimi

ANEKSI NR. 6

Metodat dhe teknikat e zakonshme për administrimin e rrezikut operacional nga subjekti përfshijnë kryesisht:

1. Identifikimin dhe raportimin e ngjarjeve të rrezikut operacional. Çdo punonjës, në momentin e identifikimit të një ngjarjeje operationale, e raporton atë pranë strukturës përgjegjëse për administrimin e rrezikut operacional të subjektit, duke plotësuar gjithë informacionin e nevojshëm.

2. Bazën e të dhënave të ngjarjeve të rrezikut operacional. Struktura përgjegjëse për administrimin e rrezikut operacional mban një bazë të dhënash/regjistër, për të gjitha ngjarjet e rrezikut operacional të subjektit. Kjo bazë të dhënash duhet të përmbajë minimalisht fushat e përshkruara në aneksin nr. 3 të kësaj rregulloreje.

3. Treguesit e paralajmërimit të hershëm. Këta janë tregues performance, tregues rreziku ose/edhe tregues kontrolli që përdoren si mekanizma për monitorimin e ndryshimeve në faktorët e brendshëm të rrezikut, faktorët e jashtëm dhe ambientet e kontrollit të subjektit. Subjekti mbështetet në treguesit rregullatorë të aneksit nr. 1, si dhe në tregues të brendshëm, nëse gjykohet e nevojshme. Treguesit shoqërohen me limite monitorimi të përshtatshme dhe masa përshkallëzuese, me qëllim zbutjen e rreziqeve.

4. Hartëzimin dhe vetëvlerësimin e rreziqeve dhe kontrolleve në fuqi. Ky është një mjet i rëndësishëm për administrimin e rrezikut operacional që ndihmon në kuptimin më të mirë të rreziqeve ndaj të cilave ekspozohet subjekti. Ky ushtrim zakonisht përfshin këta hapa kryesorë:

- Identifikimi i rreziqeve: Identifikimi i rreziqeve të mundshme që lidhen me proceset, njerëzit, sistemet dhe faktorët e jashtëm.

- Vlerësimi i rreziqeve: Vlerësimi i probabilitetit dhe ndikimit të secilit rrezik për të kuptuar se sa material është ai.

- Vlerësimi i kontrollit: Vlerësimi i efektivitetit të kontrolleve ekzistuese që janë vendosur për të administruar këto rreziqe.

- Përcaktimi i masave zbutëse: Nëse rreziku i mbetur është i lartë, përcaktohen masa shtesë për të zvogëluar atë rrezik.

ANEKSI NR. 7
SHEMBUJ TË NGJARJEVE TË RREZIKUT OPERACIONAL

Lloji i ngjarjes (niveli 1 i detajimit)	Lloji i ngjarjes (niveli 2 i detajimit)	Shembuj
Mashttrim i brendshëm	Veprime të paautorizuara	Transaksione të paraportuara (qëllimisht)
		Shpërdorim i fuqisë, aktivitete të paautorizuara
		Ngatërresë/ mospërputhje e pozicionit (qëllimisht)
	Vjedhje dhe mashttrim (i brendshëm)	Mashttrim/ mashttrim me kreditë/ mashttrim me depozitat
		Vjedhje/ zhvatje/ përvetësim/ grabitje
		Keqpërdorim i pronës së subjektit
		Shkatërrim i qëllimshëm i asetëve
		Falsifikim
		Mashttrim me çeqet/ mashttime të tjera të brendshme
		Korrupsion
		Falsifikim/ përvetësim i llogarisë
		Mospërputhshmëri me taksat/ evazion fiskal
		Shantazhe/ rryshfete ose dështim për t'iu përmbajtur rregullave në rastet e përfitimeve (dhurata dhe ftesat e dhëna dhe të marra)
		Keqpërdorim i llogarive (qëllimisht)
Mashttrim i jashtëm	Vjedhje dhe mashttrim (i jashtëm)	Vjedhje/ grabitje
		Falsifikim
		Mashttrim me çeqet/ mashttime të tjera të jashtme
	Siguria e sistemit (mashttrim i jashtëm)	Dëmtime nga sulmet kibernetike (hacking)
		Vjedhje dhe publikim i të dhënave konfidenciale
Praktikat e punësimit dhe të sigurisë në punë	Marrëdhëniet me punonjësit	Problematika lidhur me kompensime, përfitime dhe shpërblyerje nga puna
	Mjedisi i sigurt	Aktivitetet (greva, protesta) të organizuara të punonjësve
		Detyrime/ përgjegjësi të përgjithshme lidhur me sigurinë në punë
		Problematika të rregullores së sigurisë dhe shëndetit
	Diversiteti dhe diskriminimi	Kompensime për punonjësit
Klientët, produktet dhe praktika të veprimtarisë	Përshtatshmëria, publikimi dhe mirëbesimi	Të gjitha llojet e diskriminimit
		Thyerje të rregullave, të mirëbesimit
		Problematika në përshtatshmërinë dhe zbulimin e të dhënave të klientit etj.
		Shkelje e masave mbrojtëse për publikimin e të dhënave të klientëve
		Shkelje e privatësisë
		Praktika të papërshtatshme shërbetje
		Abuzim me të drejtat e llogarisë
		Shpërdorim i informacionit konfidencial
	Praktika të papërshtatshme biznesi dhe tregu	Detyrim/ përgjegjësi e huadhbënësit (lender liability)
		Antitrust
		Praktika të papërshtatshme të biznesit
		Reklamim manipulues
		Tregtim i brendshëm (insider trading)
		Aktivitet i palicencuar
	Mangësitë e produktit	Pastrim parash
		Produkte defekte
	Seleksionimi, sponsorizimi/ financimi dhe ekspozimi	Gabime në modele
		Dështim për të investiguar klientin sipas udhëzimeve/ rregulloreve/ mungesë e njohjes së klientit
	Aktivitete këshilluese	Tejkalim i limiteve të ekspozimit të klientëve
		Mosmarrëveshje mbi performancën e aktiviteteve këshilluese
Dëmtime fizike të aktiveve	Ngjarje katastrofike dhe të tjera	Humbje nga katastrofa natyrore
		Humbje njerëzore nga ngjarje madhore si terrorizëm, vandalizëm etj.
Ndërprerja e aktivitetit dhe dështimi i sistemeve	Sistemet	Hardware
		Software
		Telekomunikacioni

		<i>Dështime të utilitetëve (energji, transporti etj.)</i>
		<i>Komunikim i gabuar</i>
		<i>Gabime në regjistrimin e të dhënave, mirëmbajtje dhe gabime në ngarkim (loading)</i>
		<i>Dështim në përmbushjen e afatave apo përgjegjësi</i>
		<i>Këqfunksionim i modeleve/ sistemeve</i>
		<i>Gabime në kontabilizim</i>
		<i>Këqfunksionim i detyrave të tjera</i>
		<i>Dështim gjatë vendosjes në përdorim (delivery failure)</i>
		<i>Dështim në administrimin e kolateralit</i>
		<i>Mangësi në mirëmbajtjen e të dhënave referuese</i>
<i>Ekzekutimi, shpërndarja dhe administrimi i proceseve</i>	<i>Njohja, ekzekutimi dhe mirëmbajtja e transaksioneve</i>	<i>Dështim në përputhshmërinë me kërkesat për raportim (raporte financiare ose rregullatore)</i>
		<i>Raportime të jashtme të papërshtatshme (humbje të ndodhura)</i>
		<i>Pëlqimi i klientit/ mungesa e refuzimit</i>
		<i>Mungesa e dokumenteve ligjore/ të paplotësuar</i>
		<i>Akses i paaprovuar dhënë llogarive të klientëve</i>
		<i>Regjistrim i pasaktë i klientëve</i>
		<i>Humbje apo dëmtim i aseteve të klientëve, si pasojë e neglizhencës</i>
		<i>Performancë e keqe e palëve të treta joklientë</i>
		<i>Mosmarrëveshje të ndryshme kundrejt palëve të treta joklientë</i>
	<i>Menaxhimi i llogarive të klientëve</i>	<i>Mosmarrëveshje me shitësit dhe furnitorët</i>
	<i>Palët e treta tregtare</i>	
	<i>Shitësit dhe furnitorët</i>	

VENDIM**Nr. 53, datë 6.11.2024**

**PËR DISA NDRYSHIME NË
RREGULLOREN “MBI RAPORTIMET NË
BANKËN E SHQIPËRISË SIPAS
SISTEMIT RAPORTUES TË UNIFIKUAR”**

Në bazë dhe për zbatim të nenit 12, shkronja “a”, nenit 43, shkronja “c”, nenit 27, nenit 70, pika 1, dhe nenit 71 të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, i ndryshuar; nenit 47, pika 4, dhe nenit 126, pika 4, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006, “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar; nenit 43, pika 3, dhe nenit 62, pika 1, shkronja “c”, të ligjit nr. 52/2016, datë 19.5.2016, “Për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”; si dhe nenit 18, pika 6, të ligjit nr. 55/2020, datë 30.4.2020, “Për shërbimet e pagesave”; me propozimin e Departamentit të Mbikëqyrjes dhe Departamentit të Statistikave Financiare, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë,

VENDOSI:

1. Në rregulloren “Mbi raportimet në Bankën e Shqipërisë sipas Sistemit Raportues të Unifikuar”, miratuar me vendimin e Këshillit Mbikëqyrës nr. 45, datë 10.6.2009, e ndryshuar, bëhen ndryshimet e mëposhtme:

a) Në nenin 7, pikat 2 dhe 3, hiqet togfjalëshi “dhe vjetorë”;

b) Në aneksin 1 “Sistemi i unifikuar i raportimit për bankat dhe degët e bankave të huaja”, bëhen këto ndryshime:

i. Shfuqizohen formularët e mëposhtëm:

- “Formulari nr. 2.DM: Formulari i raportimit të treguesve kyç të rrezikut operacional”;

- “Formulari nr. 1.DM: Humbjet bruto sipas linjave të biznesit dhe llojeve të ngjarjeve gjatë vitit të fundit.”;

ii. Shtohen formularët e mëposhtëm me frekuencë tremujore:

- “Formulari nr. 13.DM: Treguesit e paralajmërimit të hershëm”;

- “Formulari nr. 14.DM: Regjistri i ngjarjeve të rrezikut operacional”;

- “Formulari nr. 6/1: Informacion mbi strukturën e aksionerëve në kapitalin e bankës raportuese”;

c) Në aneksin 2 “Sistemi i unifikuar i raportimit për subjektet financiare jobanka”, bëhen këto ndryshime:

i. Shfuqizohen formularët e mëposhtëm:

- “Formulari nr. 22: Formulari i raportimit të treguesve kyç të rrezikut operacional”;

- “Formulari nr. 1 (frekuencë vjetore) – Humbjet bruto sipas linjave të biznesit dhe llojeve të ngjarjeve gjatë vitit të fundit”;

ii. Shtohen formularët e mëposhtëm me frekuencë tremujore:

- “Formulari nr. 23: Treguesit e paralajmërimit të hershëm”;

- *“Formulari nr. 24: Regjistri i ngjarjeve të rrezikut operacional”;*

- *“Formulari nr.25: Informacion mbi strukturën e aksionerëve/ ortakëve në kapitalin e subjektit raportues”;*

d) Në aneksin 3 “Sistemi i unifikuar i raportimit për shoqëritë e kursim-kreditit dhe unionet e tyre”, bëhen këto ndryshime:

i. Në shkronjën “a”, shfuqizohen formularët e mëposhtëm:

- *“Formulari nr. 23: Formulari i raportimit të treguesve kyç të rrezikut operacional”;*

- *“Formulari nr. 1 (frekuencë vjetore) – Humbjet bruto sipas linjave të biznesit dhe llojeve të ngjarjeve gjatë vitit të fundit”;*

ii. Në shkronjën “a”, shtohen formularët e mëposhtëm me frekuencë tremujore:

- *“Formulari nr. 24: Treguesit e paralajmërimit të hershëm”;*

- *“Formulari nr. 25: Regjistri i ngjarjeve të rrezikut operacional”;*

iii. Në shkronjën “c”, shfuqizohen formularët e mëposhtëm:

- *“Formulari nr. 29: Formulari i raportimit të treguesve kyç të rrezikut operacional”;*

- *“Formulari nr. 1 (frekuencë vjetore) – Humbjet bruto sipas linjave të biznesit dhe llojeve të ngjarjeve gjatë vitit të fundit”;*

iv. Në shkronjën “c”, shtohen formularët e mëposhtëm me frekuencë tremujore:

- *“Formulari nr. 30: Treguesit e paralajmërimit të hershëm”;*

- *“Formulari nr. 31: Regjistri i ngjarjeve të rrezikut operacional”;*

e) Në aneksin 4 “Sistemi i unifikuar i raportimit për institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike”, bëhen këto ndryshime:

i. Shfuqizohen formularët e mëposhtëm:

- *“Formulari nr. 19: Raportimi i treguesve kyç të rrezikut operacional”;*

- *“Formulari nr. 21 (frekuencë vjetore) – Humbjet bruto sipas linjave të biznesit dhe llojeve të ngjarjeve gjatë vitit të fundit”;*

ii. Shtohen formularët e mëposhtëm me frekuencë tremujore:

- *“Formulari nr. 23: Treguesit e paralajmërimit të hershëm”;*

- *“Formulari nr. 24: Regjistri i ngjarjeve të rrezikut operacional”;*

- *“Formulari nr. 25: Informacion mbi strukturën e aksionerëve/ ortakëve në kapitalin e subjektit raportues”.*

2. Ngarkohen subjektet e rregullores “Mbi raportimet në Bankën e Shqipërisë sipas Sistemit Raportues të Unifikuar”, me zbatimin e këtij vendimi.

3. Ngarkohen Departamenti i Mbikëqyrjes dhe Departamenti i Statistikave Financiare të Bankës së Shqipërisë, për ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.

4. Ngarkohen Kabineti i Guvernatorit dhe Departamenti i Kërkimeve me publikimin e këtij vendimi, përkatësisht në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi më 1 prill 2025.

KRYETAR
Gent Sejko

VENDIM

Nr. 57, datë 6.11.2024

PËR DISA NDRYSHIME NË VENDIMIN E KËSHILLIT MBIKËQYRËS NR. 81, DATË 15.11.2006, “PËR MIRATIMIN E RREGULLORES ‘PËR PROCEDURAT E PROKURIMIT NË BANKËN E SHQIPËRISË’”, TË NDRYSHUAR

Në bazë dhe për zbatim të nenit 43 shkronjat “c” dhe “g”, nenit 53, pika 4, paragrafi i fundit i ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997, “Për Bankën e Shqipërisë”, të ndryshuar; ligjit nr. 36/2020, datë 16.4.2020, “Për prokurimet në fushën e mbrojtjes dhe të sigurisë”; vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 1170, datë 24.12.2020, “Për miratimin e rregullave të prokurimit në fushën e mbrojtjes dhe të sigurisë”; vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 659, datë 23.10.2024, “Për miratimin e rregullores ‘Për sigurinë industriale, rregullat, procedurat dhe kërkesat për mbrojtjen e informacionit të klasifikuar gjatë prokurimit në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë’”; dhe me propozim të Departamentit të Administrimit dhe kryetarit të Entit Prokurues,

VENDOSI:

1. Në rregulloren “Për procedurat e prokurimit në Bankën e Shqipërisë”, miratuar me vendimin e Këshillit Mbikëqyrës nr. 81, datë 15.11.2006, të ndryshuar, bëhen ndryshimet e mëposhtme:

1.1 Në nenin 3, paragrafi i parë numërohet pika 1.

1.2 Pas pikës 1 të nenit 3, shtohet pika 2 me përmbajtje si vijon:

“Përfashtimisht nga përcaktimet në pikën 1 të këtij neni, për prokurimet në fushën e sigurisë do të zbatohen procedurat dhe kërkesat e parashikuara në ligjin nr. 36/2020, datë 16.4.2020, “Për prokurimet në fushën e mbrojtjes dhe të sigurisë”, dhe aktet nënligjore të nxjerra në bazë dhe për zbatim të tij, si dhe nenet 54/1, 54/2, 54/3 dhe 54/4 të kësaj rregulloreje.”

1.3. Paragrafi i dytë ekzistues në nenin 3 rinumërohet pika 3.

1.4. Shkronja “g” e nenit 10 shfuqizohet.

1.5. Në nenin 13, bëhen ndryshimet si vijon:

a) Në fjalinë e parë, hiqet togfjalëshi “në të paktën dy gazeta vendëse me tirazhin më të madh dhe në tre numra të njëpasnjëshëm të tyre.”;

b) Në fjalinë e dytë, zëvendësohet togfjalëshi “nga data e fundit e shpalljes së njoftimit në gazete” me togfjalëshin “nga data e shpalljes së njoftimit në Website-in e Bankës së Shqipërisë”;

1.6. Në nenin 18 “Mënyra e dytë”, shkronja “a” e rregullores, shtohen në fund, fjalitë me përmbajtje si më poshtë:

“Zarfet e ofertave teknike dhe ekonomike, firmosen në të dyja anët e hapjes së zarfit, nga anëtarët e Komisionit të Prokurimit, në prezencë të kandidatëve të paraqitur. Ky fakt evidentohet edhe në procesverbalin përkatës.

Zarfet e ofertës teknike dhe ekonomike depozitohen në dosjen e prokurimit, deri në hapjen e tyre sipas fazave të procedurës.”

1.7. Në fjalinë e tretë të nenit 20, zëvendësohet togfjalëshi “njoftimi në gazete” me togfjalëshin “njoftimi në Website-in e Bankës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Agjencisë së Prokurimit Publik”;

1.8. Në shkronjën “b” të neneve 26 dhe 27, hiqet togfjalëshi “dhe jo nëpërmjet njoftimit në gazete”;

1.9. Në nenin 35 shtohen dy paragrafë të fundit me përmbajtje si më poshtë:

“Në rast anulimi të procedurës së prokurimit, dokumentacioni për kualifikim i paraqitur nga kandidatët mund të konsiderohet dhe të merret për bazë nga Komisioni i Prokurimit për të njëjtën procedurë prokurimi dhe sa herë ajo të përsëritet, me kushtin që ky dokumentacion (ose pjesë të tij) të jetë akoma i vlefshëm dhe brenda afateve të kërkuara.

Në çdo rast, kualifikimi i secilit prej kandidatëve pjesëmarrës do të bëhet duke evidentuar në procesverbalin e mbledhjes, sipas rastit, prezencën e dokumentacionit të ri të paraqitur, të atij që mungon ose që nuk është në përputhje me kërkesat për kualifikim, si dhe të dokumentacionit të vlefshëm të paraqitur në procedurën/ at e mëparshme të anuluar/ a, që vlerësohet të merret për bazë nga Komisioni i Prokurimit.”

1.10. Në nenin 41 bëhen ndryshimet e mëposhtme:

a) Pas pikës 2 shtohet pika 2/1 me përmbajtje, si më poshtë:

“2/1. Kur procedura e prokurimit anulohet dhe përsëritet dhe sërish rezulton vetëm një kandidat apo një ofertë/ kuotim i vlefshëm, Komisioni i Prokurimit nuk anulon procedurën, por vijon fazat e tjera të procedurës vetëm me një kandidat.”

b) Në pikën 3, fjalia e parë ndryshon me përmbajtje si më poshtë:

“Përfashtimisht nga përcaktimet në pikën 2/1 të këtij neni, kur edhe pas përsëritjes si më sipër të procedurës së prokurimit, Komisioni i Prokurimit rikonstaton ekzistencën e njërit prej rasteve të anulimit, bën sugjerimin dhe argumentimin përkatës për kryetarin e Entit Prokurues.”

1.11 Pas nenit 54 shtohen kreu VIII/1 dhe nenet 54/1, 54/2, 54/3, 54/4 me përmbajtje si vijon:

“KREU VIII/1

PROKURIMET NË FUSHËN E SIGURISË

Neni 54/1

Strukturat për ndjekjen e procedurave të prokurimit në fushën e sigurisë

1. Strukturat për ndjekjen e procedurave të prokurimit në fushën e sigurisë, janë:

i. Njësia e Prokurimit (rast pas rasti);

ii. Komisioni i Vlerësimit të Ofertave (rast pas rasti);

iii. Komisioni i Prokurimit me Vlerë të Vogël (në fillim të vitit).

Njësia e Prokurimit, Komisioni i Vlerësimit të Ofertave dhe Komisioni i Prokurimit me Vlerë të Vogël ngrihen me urdhër të zëvendësguvernatorit të Dytë të Bankës së Shqipërisë, në cilësinë e kryetarit të Entit Prokurues dhe me propozim të Departamentit të Administrimit.

2. Zëvendësguvernatori i Dytë i Bankës së Shqipërisë, në cilësinë e kryetarit të Entit Prokurues, është autoriteti kompetent për miratimin e:

i. Urdhrit të Prokurimit në fushën e sigurisë;

ii. Njoftimit të fituesit, në vijim të procedurës së prokurimit në fushën e sigurisë;

iii. Anulimit të procedurës së prokurimit në fushën e sigurisë, përveç rasteve kur anulimi është vendosur nga Komisioni i Prokurimit Publik;

iv. Pezullimit të procedurës së prokurimit në fushën e sigurisë;

v. Kontratës që do të lidhet në vijim të procedurës së prokurimit në fushën e sigurisë;

vi. Urdhrit për përjashtimin e operatorëve ekonomikë nga pjesëmarrja në procedurat e prokurimit;

vii. Akteve dhe njoftimeve të cilat, në bazë të ligjit nr. 36/2020, datë 16.4.2020, “Për prokurimet në fushën e mbrojtjes dhe të sigurisë”, dhe akteve nënligjore të nxjerra në bazë dhe për zbatim të tij, janë kompetencë e titullarit të autoritetit kontraktor.

3. Njoftimet/komunikimet e Njesisë së Prokurimit në përmbushje të funksioneve të saj, drejtuar autoriteteve / subjekteve të interesuara, jashtë Bankës së Shqipërisë, do të përcillen nga drejtori i Departamentit të Administrimit.

4. Departamenti i Administrimit përcjell në Agjencinë e Prokurimit Publik, njoftimet për publikim.

Neni 54/3

Kërkesat për prokurim në fushën e sigurisë

1. Procedurat e prokurimit në fushën e sigurisë nisin në çdo rast, në vijim të kërkesës për prokurim të paraqitur nga departamenti përkatës kërkuar në Bankës së Shqipërisë. Në kërkesë do të përfshihen të paktën:

i. Kërkesat e qarta dhe të plota lidhur me objektin e prokurimit që kërkohet të realizohet, të shoqëruara me argumentimin përkatës nga departamenti kërkuar, në lidhje me natyrën në fushën e sigurisë, së objektit që kërkohet të prokurimet;

ii. Kërkesat dhe/ose specifikimet teknike të plota, të hartuara me përgjegjësi në bazë të nevojave të Bankës së Shqipërisë;

iii. Koha brenda të cilës është i nevojshëm përfundimi i prokurimit për Departamentin që bën kërkesën;

iv. Fondi i nevojshëm i planifikuar në zërat e buxhetit të vitit ushtrimor dhe/ose afatmesëm (në rastin e objekteve me kohëzgjatje më shumë se një vit kalendarik);

v. Lista e punonjësve të departamentit ose të strukturës, prej të cilës do të mund të zgjidhen anëtarët përkatës të Njesisë së Prokurimit dhe Komisionit të Vlerësimit të Ofertave;

vi. Miratimi i Këshillit Mbikëqyrës për realizimin e objektit të prokurimit për një kohëzgjatje më shumë se një vit kalendarik.

Neni 54/3

Përlllogaritja e fondit limit për procedurat në fushën e sigurisë

1. Për procedurat e thjeshtuara të prokurimit në fushën e sigurisë, përlllogaritja e fondit limit bëhet nga Komisioni i Prokurimit me Vlerë të Vogël, pas paraqitjes së Kërkesës për Prokurim.

2. Për procedurat e tjera të prokurimit, jo të thjeshtuara, përlllogaritja e fondit limit bëhet nga Sektori i Prokurimeve i Departamentit të Administrimit, pas paraqitjes së Kërkesës

për Prokurim dhe përpara se të ngrihet Njësia e Prokurimit dhe Komisioni i Vlerësimit të Ofertave.

Neni 54/4

Lidhja e kontratës në fushën e sigurisë dhe ndjekja e saj

1. Në vijim të përfundimit të afatit të ankimimit dhe njoftimit të fituesit për lidhjen e kontratës, Departamenti i Administrimit negocion për lidhjen e kontratës ndërmjet Bankës së Shqipërisë dhe subjektit fitues.

2. Departamenti i Administrimit, bazuar në informacionin e vënë në dispozicion nga ndjekësi i kontratës, raporton në vazhdimësi te kryetari i Entit Prokurues mbi ecurinë e zbatimit të kontratës.”

2. Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, në mbështetje të rregullores “Për sigurinë industriale, rregullat, procedurat dhe kërkesat për mbrojtjen e informacionit të klasifikuar gjatë prokurimit në fushën e mbrojtjes dhe sigurisë”, miraton me akt të veçantë detyrat e strukturave përkatëse në Bankën e Shqipërisë, për zbatimin e kërkesave të këtij vendimi.

3. Ngarkohen Kabineti i Guvernatorit dhe Departamenti i Kërkimeve me publikimin e këtij vendimi përkatësisht në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë dhe në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë.

4. Ngarkohen të gjitha njësitë organizative të Bankës së Shqipërisë me zbatimin e këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYETAR
Gent Sejko

VENDIM

(i shkurtuar)

Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë, me vendimin nr. 3012, datë 17.5.2024, vendosi shpalljen të vdekur të shtetasit Ismail Dervishi, më datë 1.1.1998, me atësi Tefik dhe amësi Satbere, i datëlindjes 20.3.1963.

VENDIM

(i shkurtuar)

Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë, me vendimin nr. 5452, datë 18.9.2024, vendosi shpalljen të zhdukur të shtetas Mariela Puka, duke përcaktuar si datë vdekjeje datën 1.1.1995, me atësi Viktor dhe amësi Vangjeli, e datëlindjes 3.9.1968, në Fier.

Formati 61x86/8

Shtypshkronja e Qendrës së Botimeve Zyrtare
Tiranë, 2024

Adresa: Rr. "Nikolla Jorga", Tiranë
Tel./fax: +355 4 24 27 004 Tel.: +355 4 24 27 006

Çmimi 176 lekë

